

BÀI GIẢNG NHẬN CHỨC VIỆN SĨ

Közgazdasági Szemle, LXXII . évf., 2025. november (tr. 1057–1081)

(*Tạp chí Kinh tế học*, Năm thứ 72, tháng 11 năm 2025 (tr. 1057–1081))

Éva Voszka

Những thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển đổi chế độ tại Hungary, 2010–2025

Trong 15 năm qua tại Hungary, quá trình quốc hữu hóa và tư nhân hóa đã ảnh hưởng đến gần một nửa tài sản nhà nước. Do đó, những thay đổi về sở hữu đã trở thành một yếu tố quan trọng trong việc xây dựng một trật tự chính trị-kinh tế mới. Vai trò này được thực hiện thông qua việc quốc hữu hóa được liên kết chặt chẽ với việc chuyển giao cho tư nhân, sự xuất hiện của một hình thức tư nhân hóa mới mang tính lãng phí và một loại hình sở hữu mới nằm ở ranh giới giữa khu vực công và tư, đó là *sở hữu chính trị*. Các tổ chức liên quan không chỉ đơn thuần nhận được sự hỗ trợ của chính phủ, mà sự ra đời, tăng trưởng, thu hẹp hoặc giải thể của chúng cũng do các quyết định chính trị tùy nghi quyết định. Phạm vi của những thay đổi này còn gây tranh cãi, nhưng chắc chắn rằng việc thay đổi chủ sở hữu và các biện pháp quản lý-điều tiết liên quan đã tạo ra các tình thế độc quyền và độc quyền nhóm trên các thị trường cơ bản của tiêu dùng hộ gia đình, và tác động của chúng lan rộng ra các doanh nghiệp khác.

Dựa trên tất cả những điều này, các bước quốc hữu hóa và tư nhân hóa trong một thập kỷ rưỡi qua có thể được mô tả – bằng một khái niệm mới – sự thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển đổi chế độ, mặc dù có những khác biệt đáng kể, nhưng lại có những điểm tương đồng với quá trình tư nhân hóa mang tính chuyển đổi hệ thống của những năm 1990.*

Mã Phân loại của Journal of Economic Literature (JEL): L33, N14, P26.

Trong những năm gần đây, quá trình quốc hữu hóa và tư nhân hóa, vốn đã diễn ra song song với cường độ khác nhau ở Hungary từ năm 2010, dường như lại đang tăng tốc. Chỉ cần nhắc đến việc tái quốc hữu hóa sân bay Ferihegy, tư nhân hóa một phần đáng kể năng lực công nghiệp quốc phòng, hay việc quốc hữu hóa Vodafone và một số công ty bảo hiểm rồi nhanh chóng bán lại. Do đó, cần phải xem xét lại hai câu hỏi gây tranh cãi trong giới học thuật:

---

* Bài báo là phiên bản mở rộng của của bài giảng diễn văn nhận chức viện sĩ chính thức ngày 15-10-2025 của tác giả. Lời tri ân cho Csanádi Máriának, Körösnéyi Andrásnak, Laki Mihálynak, Mihályi Péternek, Schlett Istvánnak, Soós Károly Attilának, Várhegyi Évának és Végh Marcellnek vì những lời khuyên hữu ích cho các phiên bản trước của nghiên cứu này. Tôi cảm ơn riêng Mihályi Péter vì đã chia sẻ với tôi danh mục đăng ký chi tiết của ông về các vụ quốc hữu hóa.

Voszka Éva, viện sĩ chính thức của Viện Hàn lâm Khoa học Hungary (MTA), giáo sư emeritus Đại học Khoa học Szeged (e-mail: voszka.eva@eco.u-szeged.hu).

Phiên bản đầu tiên của bản thảo đến ban biên tập của chúng tôi ngày 17-10- 2025.

DOI : <https://doi.org/10.18414/KSZ.2025.11.1057>

– Liệu những thay đổi chủ sở hữu ở Hungary có những đặc điểm riêng biệt không?

– Liệu quy mô của những thay đổi có đủ lớn để ảnh hưởng đến phương thức hoạt động của toàn bộ nền kinh tế không?

Phân tích bắt đầu bằng việc khảo sát các đặc điểm riêng của việc thay đổi chủ sở hữu ở Hungary, sau đó trình bày các loại hình liên kết giữa quốc hữu hóa và tư nhân hóa, cũng như sự thay đổi khái niệm do đó về tư nhân hóa và sở hữu tư nhân. Bằng cách xem xét phạm vi của việc thay đổi chủ sở hữu, tác động của nó lên từng thị trường bộ phận và tác động lan tỏa, chúng tôi giới thiệu khái niệm *thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển đổi chế độ*. Phân tích kết thúc bằng việc tóm tắt các phát hiện quan trọng nhất và đặt ra một vài câu hỏi mở.

Sự thay đổi chủ sở hữu ở Hungary: Không độc nhất, nhưng đặc biệt¹

Điểm khởi đầu là đáng so sánh Hungary với các nền kinh tế phát triển. Chính phủ cũng thường viện dẫn rằng các biện pháp họ đưa ra đã có tiền lệ ở nơi khác.

Trong những năm sau cuộc khủng hoảng tài chính quốc tế năm 2008, việc quốc hữu hóa rồi sau đó lại bán các cổ phần nhà nước đã tăng vọt trên toàn thế giới. Do đó, bản thân sự gia tăng các thay đổi chủ sở hữu ở Hungary và hướng đi hỗn hợp của chúng không phải là ngoại lệ (điều sau chỉ mới lạ so với các làn sóng trước đó ở mọi nơi). Tuy nhiên, các đặc điểm riêng đã xuất hiện ngay từ đầu. Tại Hoa Kỳ và châu Âu, các cuộc quốc hữu hóa rõ ràng bắt đầu liên quan đến cuộc khủng hoảng năm 2008, với mục đích giải cứu các tổ chức tài chính và một số tập đoàn lớn – thường bằng cách tăng vốn và tái cấu trúc đầy đau đớn. Phần lớn các công ty liên quan sau đó, trong một thời gian ngắn hay dài, đã trở lại tay tư nhân, thường là các chủ sở hữu ban đầu. Trong những năm tiếp theo, việc quốc hữu hóa ở châu Âu đã lan rộng ra ngoài các tổ chức tài chính: chủ yếu xảy ra trong lĩnh vực năng lượng và dịch vụ công. Hầu hết các trường hợp thuộc về "tái thị chính hóa" (remunicipalization), tức là khôi phục vai trò sở hữu hoặc cung cấp dịch vụ trực tiếp của các chính quyền địa phương (chấm dứt các hợp đồng đã ký trước đó với các công ty tư nhân). Bên cạnh việc tái tư nhân hóa các ngân hàng, việc bán các tài sản nhà nước khác cũng xuất hiện, chủ yếu nhằm tăng doanh thu và khôi phục cân bằng ngân sách.

Ngược lại, ở Hungary, các cuộc quốc hữu hóa chỉ tăng tốc một cách chậm trễ, sau khi chính phủ thay đổi vào năm 2010, và không trực tiếp nhằm giải quyết khủng hoảng. Việc giải cứu ngân hàng và doanh nghiệp, cũng như tái thị chính hóa hiếm khi xảy ra; phạm vi sở hữu-dịch vụ của các chính quyền địa phương thậm chí còn bị thu hẹp. Phổ ngành rộng hơn nhiều so với các công ty chiến lược và dịch vụ công.

Trong các làn sóng quốc hữu hóa và tư nhân hóa lớn trước đây, một đặc điểm chung ở mọi nơi là sự thay đổi chủ sở hữu đã là một yếu tố thiết yếu của sự thay đổi hình thái của chủ nghĩa tư bản, và ở khu vực Trung-Đông Âu là của sự chuyển đổi hệ thống. Điều này đã bị đẩy lùi vào những năm 2010 ở các nước phát triển do sự lung lay của kinh tế học dòng chính và cùng với nó là hướng đi chính của việc thay đổi sở hữu. Do đó, sau cuộc khủng hoảng tài chính, không có một bước ngoặt quyết định, một mô hình mới,

---

¹ Để biết chi tiết và tài liệu tham khảo, xem Voszka [2018a], [2018b].

toàn diện nào được hình thành ở các quốc gia này cả về mặt lý thuyết lẫn chính sách kinh tế – mặc dù do ảnh hưởng của khủng hoảng, dòng chính tự do đã bị lung lay, nhà nước với vai trò là người cứu trợ cuối cùng và người khắc phục các thất bại của thị trường đã trở nên mạnh mẽ hơn trên toàn thế giới, như được thể hiện qua sự phục hưng của chính sách công nghiệp hay nỗ lực tăng cường điều tiết. Nỗ lực sau này rõ rệt đến mức một số nhà phân tích viết về sự hình thành của "nhà nước điều tiết" (Hodge [2025]).

Ngược lại, các cuộc quốc hữu hóa ở Hungary, khác với các giải pháp cục bộ đặc trưng ở nơi khác trong thời kỳ này, được coi là một phần của những thay đổi quy mô lớn hơn, của các ý tưởng chính sách (kinh tế) toàn diện. Chúng được lồng vào một mạng lưới các biện pháp quản lý và điều tiết sâu rộng, như tuyên bố một số hoạt động là độc quyền nhà nước, hạ giá trị của các công ty bằng cách điều tiết giá, thuế đặc biệt, và các quy định mới.

Theo quan điểm của chính phủ nhậm chức năm 2010, toàn bộ trật tự hoạt động của chủ nghĩa tư bản phương Tây, chủ nghĩa tân tự do, đã rơi vào khủng hoảng, do đó nhà nước phải đảm nhận vai trò lớn hơn trong việc vận hành nền kinh tế, trong đó có vai trò là chủ sở hữu. Mục tiêu là đảm bảo chủ quyền quốc gia, an ninh quốc gia và nguồn cung cấp bằng sự sở hữu trong nước trong các lĩnh vực chiến lược như hệ thống ngân hàng, năng lượng, quản lý nước, đất đai hoặc công nghiệp thực phẩm.² Thủ tướng đã công khai tuyên bố ngay từ đầu rằng ông đang nỗ lực "xây dựng một hệ thống mới" trong cả nền kinh tế,³ và bằng cách tạo ra một trường lực trung tâm, ông muốn thiết lập một trật tự lâu dài, từ 15–20 năm.⁴ Tuy nhiên, điều này không nhất thiết có nghĩa là đã có một kế hoạch dài hạn hàng thập kỷ cho những thay đổi này. Tôi đồng ý với những người cho rằng không có một kịch bản chi tiết, được xây dựng trước.⁵ Các mục tiêu chung chỉ là kim chỉ nam cho các quyết định cụ thể, nhưng các biện pháp sáng tạo được định hướng bởi hoàn cảnh tức thời, các cơ hội và mối đe dọa nảy sinh.

Do đó, một đặc điểm của việc thay đổi chủ sở hữu ở Hungary là chúng được tuyên bố là một phần của toàn bộ việc hình thành một trật tự mới. Trong nghiên cứu này, tôi gọi "việc xây dựng hệ thống mới" là chuyển đổi chế độ, để phân biệt với chuyển đổi hệ thống. Đây không phải là trường hợp sau, bởi vì các thể chế cơ bản của chủ nghĩa tư bản: sở hữu tư nhân và thị trường vẫn tồn tại – nhưng hoạt động của các thể chế, mối quan hệ giữa các tác nhân kinh tế đã thay đổi ở nhiều lĩnh vực. Khái niệm chế độ gần với quan niệm về các biến thể của chủ nghĩa tư bản:⁶ nó biểu thị một biến thể đã được

---

² Orbán Viktor: Hưởng đi mới, Hungary! Hưởng đi mới, người Hungary! Ngày 6 tháng 3 năm 2009. https://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/uj_irany_magyarorszag_uj_irany_magyarok.

³ Orbán Viktor: Bài phát biểu mừng chiến thắng. Ngày 25 tháng 4 năm 2010. <https://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/miniszterelnok/beszedek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-beszede-a-vorosmarty-teren-2010-aprilis-25>.

⁴ Orbán Viktor: Giữ gìn chất lượng Hungary của sự tồn tại. Ngày 5 tháng 9 năm 2009. https://2010-2015.miniszterelnok.hu/cikk/megorizni_a_letezes_magyar_minoseget.

⁵ Kőrösnéyi et al [2020] Ví dụ, Kőrösnéyi et al. [2020] đã lập luận một cách thuyết phục rằng cách thức xây dựng hệ thống mới có thể được mô tả tốt nhất bằng khái niệm "bricolage" (tự mày mò làm lấy) lấy từ kinh tế học thể chế. Csanádi [2022] nhấn mạnh tính chất tiến hóa, được thúc đẩy bởi các lực lượng nội tại của hệ thống.

⁶ Về khái niệm gốc, xem Hall–Soskice [2001]. Sử dụng khuôn khổ này, Kornai János [2017] khẳng định chắc chắn rằng trật tự hiện tại của Hungary cũng là một hình thức của chủ nghĩa tư bản. Bài báo sử dụng các khái niệm hệ thống (rendszer) và chế độ (rezsim) thay thế cho nhau (ví dụ tr. 60 và 61).

sửa đổi của chủ nghĩa tư bản, và cũng ám chỉ một phương thức thực thi quyền lực mới (Köröseyi et al. (et al.) [2020] tr. 37–38).

Một đặc điểm khác của việc thay đổi chủ sở hữu là phương pháp: sự liên kết hữu cơ giữa quốc hữu hóa và tư nhân hóa, và trong đó là tỷ trọng lớn của việc chuyển giao miễn phí hoặc ưu đãi (Bảng 1).

Bảng 1: Một vài đặc điểm của việc thay đổi chủ sở hữu sau khủng hoảng tài chính

	Các nước phát triển (EU và Mỹ)	Hungary
Bắt đầu làn sóng	2008	2011
Hướng chính	quốc hữu hóa, tái tư nhân hóa, sau đó là các cuộc quốc hữu hóa và bán tài sản nhỏ hơn	quốc hữu hóa, sau đó là tái tư nhân hóa và tư nhân hóa kiểu mới
Ngành liên quan	tổ chức tài chính, sau đó là dịch vụ công và năng lượng (tái thị chính hóa), ít công nghiệp chế biến	quỹ hưu trí, "ngành chiến lược" (ngân hàng, năng lượng, viễn thông, truyền thông, dịch vụ công), ít công nghiệp chế biến, bất động sản và nhiều lĩnh vực ngoại vi
Mục tiêu tuyên bố	xử lý khủng hoảng, cứu trợ công ty, khắc phục thất bại thị trường	mở rộng vai trò của nhà nước, tăng cường chủ quyền quốc gia, an ninh nguồn cung, tăng sở hữu quốc gia, "xây dựng hệ thống mới"
Phương pháp	mua lại, tăng vốn với giá bị thị trường ép xuống	quốc hữu hóa miễn phí (quỹ hưu trí), mua lại một phần với giá bị điều tiết ép xuống, tư nhân hóa, thường là miễn phí hoặc giá rẻ

Nguồn: Tự tổng hợp.

Mối quan hệ giữa điều tiết và quốc hữu hóa đã được nhiều nghiên cứu sâu sắc phân tích (Soós [2013], Mihályi [2016], [2025]). Đây là một điều kiện biên quan trọng đến mức không thể bỏ qua trong quá trình kiểm tra, và phân tích sau đây cũng sẽ đề cập đến nó. Nhưng trọng tâm sẽ là đặc điểm quyết định khác, các phương pháp quốc hữu hóa và tư nhân hóa, quá trình mà qua đó một phần đáng kể tài sản nhà nước đã được chuyển giao cho các chủ sở hữu đặc biệt bằng các phương pháp đặc biệt.

Sự liên kết giữa quốc hữu hóa và tư nhân hóa: quy mô và các loại hình

Trong các bài viết trước đây của mình, tôi đã lập luận dài rằng các làn sóng quốc hữu hóa và tư nhân hóa lớn của thế kỷ 20 ở châu Âu, mặc dù có hướng đi ngược nhau, nhưng lại tương tự nhau về các đặc điểm cơ bản. Động lực của chúng là một loại khủng hoảng nào đó, quyết định và thực hiện mang tính chính trị, với sự tham gia tích cực của nhà nước, các vị thế quyền lực và thị trường được sắp xếp lại, việc thay đổi chủ sở hữu được lồng vào sự thay đổi của hệ thống kinh tế-xã hội. Do đó, việc mở rộng sở hữu tư nhân và nhà nước đều có thể được đưa vào một khuôn khổ mô hình lý thuyết thống nhất (Voszka [2018a] tr. 149–154). Trong phần tiếp theo, tôi sẽ cố gắng chứng minh rằng từ những năm 2010 ở Hungary, không chỉ mô hình lý thuyết là thống nhất: việc mở rộng và thu hẹp tài sản nhà nước không chỉ đơn thuần nối tiếp nhau, và cũng không chỉ tồn tại song song, mà còn liên kết hữu cơ trong thực tế. Do đó, việc chỉ kiểm tra một phía sẽ gây hiểu lầm – việc xem xét chúng cùng nhau là không thể thiếu.

Trong 15 năm, việc thay đổi chủ sở hữu đã biến động thất thường, và do đó, trọng tâm phân tích-đánh giá cũng đã thay đổi. Trong những năm đầu, các cuộc quốc hữu hóa là tâm điểm (Voszka [2013], Mihályi [2015]), nhưng một số người đã chỉ ra ngay từ năm

2013 rằng việc quốc hữu hóa chỉ là một trạm trung chuyển trên con đường dẫn đến sự xuất hiện của các chủ sở hữu tư nhân mới (Magyar [2013], Várhegyi [2013]). Những người khác không coi "quốc hữu hóa quá độ" này là quan trọng ngay cả trong nửa sau của những năm 2010, và chỉ chỉ ra sự xuất hiện song song về mặt thời gian của quốc hữu hóa và tư nhân hóa (Mihályi [2018]). Tuy nhiên, vào thời điểm đó, hướng đi chính đã thay đổi: trên báo chí hàng ngày và trong các phân tích sâu sắc, các trường hợp chuyển giao cho tư nhân đặc biệt ngày càng gia tăng đã trở thành tâm điểm, được các tác giả gọi là chiếm lĩnh một số thị trường,⁷ "mang" tài sản "về nhà", "tư nhân hóa lệch lạc"⁸ hoặc "tư nhân hóa ngầm".⁹

Tự bản thân mỗi cách tiếp cận được chứng minh bằng các sự kiện đều có vẻ hợp lý. Để đánh giá những thay đổi về sở hữu trong cả giai đoạn, việc hệ thống hóa các trường hợp là hợp lý. Một giải pháp rõ ràng cho việc này là tạo ra các loại hình, với kim chỉ nam là đặc điểm đã đề cập ở trên, mối quan hệ giữa quốc hữu hóa và tư nhân hóa.¹⁰ Một tiêu chí để phân tách là liệu trong một giao dịch cụ thể có quốc hữu hóa mới (tức là được thực hiện từ năm 2010) hay không. Chiều kích khác là sự xuất hiện của tư nhân hóa, trong đó cần phân biệt các hình thức mang lại doanh thu cho người bán và các hình thức (gần như) cho không. Như vậy, sáu loại hình đã được hình thành.

Chúng ta gọi là *tư nhân hóa truyền thống* trường hợp các tài sản nhà nước cũ được bán với một khoản doanh thu đáng kể. Nếu giao dịch không đi kèm với dòng tiền, chúng ta có thể nói về *chuyển giao miễn phí*. Đây cũng là tư nhân hóa, bởi vì tài sản ra khỏi phạm vi sở hữu công, *mất đi tính chất tài sản công*.¹¹ Các thương vụ bán bằng tiền mặt sau khi quốc hữu hóa mới có thể được chia thành hai nhóm nhỏ tùy thuộc vào việc có nhà đầu tư mới xuất hiện hay tài sản quay trở lại chủ sở hữu ban đầu: một là *quốc hữu hóa tạm thời*, hai là *tái tư nhân hóa* theo nghĩa hẹp của từ này. Hai biến thể này được bổ sung bởi loại hình được gọi là *phân tán tài sản*, khi chính phủ chuyển giao các cổ phần mới giành được cho tư nhân miễn phí hoặc đổi lấy các khoản đầu tư nhỏ. Ba biến thể sau thực chất là sự phân chia của danh mục được tóm tắt trong giới học thuật là *quốc hữu hóa quá độ*, được biện minh bởi sự khác biệt về phương pháp và đặc điểm

⁷ Szabó Yvette: Chẳng phải tình bạn bè gì. hvg.hu, ngày 7 tháng 1 năm 2021. (<https://hvg.hu/hetilap-print-cikk/20210103fokusz1>) và Várhegyi [2023a].

⁸ Bódis András: NER đã kiểm soát 50% báo chí – đây là bản đồ truyền thông lớn. *Válasz Online*, ngày 4 tháng 1 năm 2021. <https://www.valaszonline.hu/2021/01/04/a-ner-mar-a-sajto-50-szazalekat-kontrollaljai-a-nagy-mediaterkep/>.

Bódis András: Trong khi bạn chú ý đến đại dịch, NER đã chiếm đất nước – bản kiểm kê các ngành chiến lược "được mang về nhà". *Válasz Online*, ngày 28 tháng 1 năm 2021. <https://www.valaszonline.hu/2021/01/28/amig-on-ajarvanyra-figyelt-a-ner-bevette-az-orszagot-leltar-a-hazavitt-strategiai-agazatokrol/>.

⁹ Zubor Zsolt: Tư nhân hóa trá hình: trong năm qua, tài sản trị giá hàng nghìn tỷ forint đã được chuyển từ nhà nước sang các quỹ do đảng cầm quyền kiểm soát. *atlatszo.hu*, ngày 27 tháng 12 năm 2021. <https://atlatszo.hu/kozpenz/2021/12/27/rejtett-privatizacio-az-elmult-evben-tobb-ezermilliardos-vagyon-kerult-az-allamtol-a-kormany-part-altal-uralt-alapitvanyokhoz/>.

¹⁰ Dĩ nhiên, cũng có thể có các cách phân loại khác. Ví dụ, Magyar ([2015] tr. 204–209) phân biệt bảy loại thay đổi chủ sở hữu dựa trên các phương thức của các biện pháp điều tiết và cưỡng chế của nhà nước, nhưng với các tiêu chí phân loại không hoàn toàn rõ ràng (quốc hữu hóa lạnh, cướp bóc, chiếm thị trường, chiếm quyền hạn, quốc hữu hóa "chip mặc cả", quốc hữu hóa trung chuyển và quốc hữu hóa trá hình). Có thể thấy rằng trọng tâm ở đây là việc đưa vào tay nhà nước, còn tư nhân hóa chỉ là một yếu tố bổ sung.

¹¹ Câu nói đã trở thành thành ngữ này được cho là của Kósa Lajos, trưởng nhóm nghị sĩ của Fidesz lúc bấy giờ, người đã giải thích về tình trạng pháp lý của tài sản của các quỹ do Ngân hàng Quốc gia Hungary (MNB) thành lập. Mặc dù bản thân cụm từ này không xuất hiện trong cuộc họp báo được trích dẫn (https://index.hu/video/2016/03/01/kosa_a_kozpenzrol/), nhưng nó đã xuất hiện trong phần giải trình của bản sửa đổi năm 2016 của Luật số CXXXIX năm 2013 về Ngân hàng Quốc gia Hungary. J. M.: Dự luật MNB gây tranh cãi đã được thông qua. *Index*, ngày 1 tháng 3 năm 2016. https://index.hu/gazdasag/2016/03/01/mar_el_is_fogadtak_a_botranyos_mnb-s_torvenyjavaslatot/.

của các chủ sở hữu mới. Cuối cùng, nếu không có tư nhân hóa, các cổ phần nhà nước mới mua lại và (cho đến nay) chưa được chuyển giao tiếp sẽ được xếp vào loại *quốc hữu hóa lâu dài*. Tập hợp không bị ảnh hưởng bởi các biến động là *tài sản nhà nước không bị ảnh hưởng*, nằm ngoài phạm vi nghiên cứu của chúng tôi do không có sự thay đổi chủ sở hữu.

Bảng 2 trình bày các giao dịch quan trọng thuộc từng loại hình, doanh thu và chi phí của nhà nước, cũng như quy mô của tài sản bị ảnh hưởng. Vì đây là một giai đoạn dài với lạm phát đáng kể, chúng tôi đã điều chỉnh dữ liệu theo lạm phát tiêu dùng và tính toán theo giá trị năm 2023.¹²

---

¹² Việc lựa chọn năm 2023 được lý giải là do không có dữ liệu chính thức mới hơn về cơ sở so sánh, tức là tổng tài sản nhà nước. Về giá trị đất nông nghiệp, chỉ có dữ liệu trước năm 2022, được tính toán dựa trên dữ liệu của *Mihályi [2025]*.

Bảng 2: Mối liên hệ giữa quốc hữu hóa và tư nhân hóa tại Hungary, 2010–2025 (tỷ forint, giá năm 2023)

	Thu từ tư nhân hóa		Không có tư nhân hóa
	có	Không có	
Không có quốc hữu hóa mới	tư nhân hóa truyền thống đất nông nghiệp, bất động sản, tần số G4, nhà máy sửa chữa xe Szolnok, ^a N7 Defence	tư nhân hóa miễn phí 35 KEKVA, trong đó 21 đại học (bất động sản, 20% cổ phần Dược phẩm Richter Gedeon) 48 lâu đài ^c	tài sản nhà nước không bị ảnh hưởng
	1390	2543	(12024)
Có quốc hữu hóa mới	quốc hữu hóa tạm thời^b – chủ sở hữu mới 5% OTP, Gránit Bank, Kho dự trữ khí đốt MMBF, Nhà máy sửa chữa xe Dunakeszi, Công ty bảo hiểm Posta	phân tán tài sản nhà nước 25% MOL cho ba KEKVA, Takarékbank, FHB, MKB, BB, ^d Antenna Hungária, Vodafone, Digi	quốc hữu hóa lâu dài Sân bay Budapest, MVM–NKM, đất nông nghiệp, bất động sản, Rába, Nhà máy thép Ózd, hai nhà máy vũ khí, sở giao dịch chứng khoán, hai nhà xuất bản sách giáo khoa, Nemzeti Sport, FTC, Công ty Hàng hải Balaton, sáu trung tâm hỗ trợ sinh sản và nhiều công ty nhỏ hơn
	366		
	tái tư nhân hóa – chủ sở hữu ban đầu 25% Sân bay Budapest, Yettel, Erste Bank, Công ty bảo hiểm Aegon và Union		
	434	1696	4023
Tổng cộng	10452	4239	4023

Ghi chú:

^a Các bên mua/thụ hưởng phụ thuộc chính trị được in nghiêng.

^b Trong trường hợp quốc hữu hóa tạm thời và phân tán, đây là giá trị tài sản/chi phí nhà nước trước đó, vì không có dữ liệu về giá bán. Chỉ phù hợp để thể hiện quy mô.

^c Không có dữ liệu về quy mô tài sản, được tính là 0. Việc chuyển giao được quy định trong Luật XXXII năm 2024. Đến mùa hè năm 2025, tám lâu đài đã được đấu thầu và sáu đã được chuyển giao.

^d Cùng với chi phí tái cấu trúc 32 tỷ của Ngân hàng Ngoại thương Hungary.

Khi diễn giải Bảng 2, một mặt, điều quan trọng cần nhấn mạnh là đây là một bức tranh tức thời: quy mô của tài sản bị ảnh hưởng ngày càng tăng với số lượng giao dịch,¹³ và sự di chuyển của nó giữa các loại hình liên tục thay đổi. Mặt khác, cần phải ghi nhớ sự không chắc chắn của danh sách ban đầu và các con số. Tôi không tìm thấy thống kê toàn diện về những thay đổi trong tài sản nhà nước, cũng như phân tích về từng giao dịch. Do đó – dù có công trình thu thập dữ liệu hàng thập kỷ của Péter Mihályi và nghiên cứu của những người khác – chúng ta không thể chắc chắn rằng danh sách này là đầy

¹³ Theo mô hình của Csanádi [2022], sự bành trướng có thể được giải thích bằng sự cứng lại của các ràng buộc nguồn lực bên ngoài và bên trong.

đủ, đặc biệt về phía bán. Thậm chí còn thiếu sót hơn là doanh thu và chi tiêu trực tiếp của nhà nước liên quan đến từng giao dịch – chưa kể đến các chi phí gián tiếp không được liệt kê ở đây, ví dụ như chi phí tái cấu trúc của nhà nước, tăng vốn – bởi vì không có thông tin công khai về một phần trong số này. (Do đó, chúng tôi thậm chí không cố gắng trả lời câu hỏi quan trọng là liệu nhà nước có được lợi về mặt tài chính hẹp từ việc bán và mua lại hay không. Theo các phân tích, một số trường hợp chắc chắn đã gây thua lỗ. Nhà nước đã mua lại MKB và Budapest Bank, cổ phần thiểu số của MOL, sân bay Ferihegy và nhiều bất động sản với giá cao hơn giá thị trường.¹⁴ Nhà nước cũng đã thua lỗ trong việc trao đổi cổ phiếu viễn thông.¹⁵) Mặc dù có những lưu ý này, tôi hy vọng rằng các con số tổng hợp ít nhất cũng phù hợp để thể hiện quy mô.

Theo Bảng 2, tổng giá trị của các thay đổi chủ sở hữu, tức là quốc hữu hóa và tư nhân hóa, tính theo giá năm 2023, trong 15 năm qua là gần 10.500 tỷ forint. Hãy xem xét tỷ trọng của con số này trong toàn bộ nền kinh tế, sau đó kiểm tra thành phần của những thay đổi, mối quan hệ giữa quốc hữu hóa và tư nhân hóa.

Quy mô và những thay đổi của tài sản nhà nước thường được tính bằng phần trăm GDP (như Eurostat cũng làm), vì đây là dữ liệu được ghi nhận rõ ràng. Tuy nhiên, nội dung kinh tế của tỷ lệ này khó diễn giải, vì nó so sánh một giá trị tồn kho với thu nhập hiện tại. Việc thay đổi chủ sở hữu nên được so sánh với một giá trị tài sản nào đó. Nếu đối tượng nghiên cứu là sự thay đổi liên quan đến sở hữu công, thì việc chọn tài sản nhà nước làm cơ sở là điều hiển nhiên.¹⁶ Tuy nhiên, việc xác định tài sản này cũng không hề đơn giản. Việc so sánh quy mô tài sản nhà nước theo không gian và thời gian gặp phải nhiều khó khăn về phương pháp luận. Chỉ nêu bật những điểm quan trọng nhất: việc thống kê phạm vi tài sản ở mỗi quốc gia là khác nhau, và đối với sự thay đổi theo thời gian, không thể tách biệt được hiệu ứng cơ cấu (nói một cách đơn giản là hậu quả của việc quốc hữu hóa và tư nhân hóa) khỏi sự thay đổi giá trị tài sản, vốn cũng bị ảnh hưởng bởi biến động giá cả và chu kỳ thị trường vốn.¹⁷ Điều này cũng đúng với dữ liệu của Eurostat thường được trích dẫn, mà hơn nữa chỉ tổng hợp cổ phiếu và phần vốn góp kinh doanh, không bao gồm bất động sản – trong khi đây lại là những bộ phận có trọng lượng của tài sản nhà nước và những thay đổi của nó. Các báo cáo của Công ty Quản lý Tài sản Quốc gia Hungary (Magyar Nemzeti Vagyonkezelő-MNV) có bao gồm bất động sản và cả những tài sản được giao cho các tổ chức quản lý tài sản khác. Mạng lưới các tổ chức này khá phức tạp và thường xuyên thay đổi. Năm 2019, có 41 tổ chức thực thi quyền sở hữu của nhà nước, bao gồm cả các bộ trưởng không bộ, ủy viên

¹⁴ Mihályi [2025].

Nhà nước mua lại với giá cao gấp nhiều lần, sau đó sử dụng cho các mục đích đáng ngờ. *HírTV*, ngày 18 tháng 3 năm 2017. https://hirtv.hu/ahirtvhirei_adattar/sokszoros-aron-vasarol-vissza-az-allam-amit-utana-ket. Brückner Gergely: Chúng ta đã có thể tiết kiệm được rất nhiều ở sân bay nếu Fidesz quyết định khác đi trước đó. *Telex*, ngày 12 tháng 6 năm 2024. <https://telex.hu/gazdasag/2024/06/12/budapest-airport-adossag-ar-euro-forint>.

¹⁵ *Fődi Kitti*: Nhà nước Hungary cứ trao đổi cổ phiếu Vodafone mãi cho đến khi lỗ 13 tỷ forint. *444.hu*, ngày 7 tháng 1 năm 2025.

<https://444.hu/2025/01/07/addig-cserelgette-a-magyar-allam-avodafone-reszvenyeit-hogy-13-milliard-forintot-bukott-rajta>.

¹⁶ Phù hợp với các thống kê, tài sản nhà nước được coi là tài sản của chính quyền trung ương. Việc mua lại tài sản của các chính quyền địa phương chỉ được đề cập trong các bảng ở một vài trường hợp khi việc này chắc chắn được tài trợ từ nguồn vốn nhà nước. Ngoài ra, các chính quyền địa phương đã tiếp quản tổng cộng khoảng 30 tỷ forint tài sản liên quan đến dịch vụ công từ các nhà đầu tư tư nhân (Mihályi [2025]). Mặc dù vậy, tài sản và nhiệm vụ của họ trong giai đoạn được xem xét đã giảm đáng kể, vì họ phải chuyển giao chúng cho các tổ chức nhà nước, ví dụ như trong lĩnh vực quản lý nước và chất thải, cũng như trong giáo dục và y tế không được nghiên cứu ở đây.

¹⁷ Xem chi tiết trong Voszka [2018a] trang 24–37.

chính phủ, các trường đại học và bảo tàng. Đến năm 2022, con số này đã giảm xuống còn 17 (Chính phủ Hungary [2021], [2023]). Tuy nhiên, trong Sổ Kiểm kê Quốc gia (Országjelentés) vào năm 2023, có tới tròn 100 (!) tổ chức thực thi quyền sở hữu, bao gồm cả các tỉnh, doanh nghiệp, bảo tàng, và trung tâm đào tạo nghề.¹⁸

Quyết định về việc thiết lập Sổ Kiểm kê Quốc gia, một hệ thống đăng ký tài sản nhà nước thống nhất, đã được đưa ra từ năm 2010,¹⁹ nhưng cơ sở dữ liệu hoạt động dưới sự giám sát chuyên môn của MNV chỉ được cập nhật một cách chậm chạp. Nhiều năm sau, Kiểm toán Nhà nước [2018] vẫn chỉ trích sự thiếu toàn diện này, và đến năm 2024, bộ trưởng có thẩm quyền vẫn chỉ có thể tuyên bố rằng danh sách này "gần như đã hoàn chỉnh".²⁰ Các bảng dữ liệu công khai bao gồm các khoản góp vốn, bất động sản và các tài sản khác, trong đó có cả các công trình văn hóa và thể thao, các tác phẩm nghệ thuật. Mặc dù hệ thống đăng ký này, xét từ góc độ chủ đề của chúng ta, rõ ràng chứa nhiều tài sản không liên quan, không có khả năng chuyển nhượng, chúng tôi vẫn chấp nhận đây là bản tổng hợp đáng tin cậy nhất, vì không thể xác định được chính xác sự khác biệt giữa các báo cáo của MNV và dữ liệu của Sổ Kiểm kê Quốc gia, vốn có giá trị cao hơn 50–60% (Bảng 3).

Nếu so sánh giá trị 10.452 tỷ forint của tổng dịch chuyển tài sản được trình bày trong Bảng 2 với dữ liệu của Sổ Kiểm kê Quốc gia, có thể thấy rằng việc thay đổi chủ sở hữu không phải là một hiện tượng bên lề: nó chiếm gần một nửa, chính xác là 46% giá trị tài sản nhà nước năm 2023 trong Bảng 3 (xem Hình 1, trang 1068). Hơn nữa, một phần đáng ngạc nhiên của tổng số thay đổi, chiếm 61%, là chuyển giao cho tư nhân. Nhưng đây không chỉ là sự song hành, mà còn hơn thế nữa. Nếu chúng ta xem xét các đợt quốc hữu hóa gần đây (dòng thứ hai của Bảng 2), sẽ thấy rằng 38% trong khối tài sản trị giá 6.153 tỷ forint đã được chuyển sang tay các chủ sở hữu tư nhân. Nói cách khác, sự thay đổi hai chiều này không chỉ cùng tồn tại mà còn liên kết trực tiếp với nhau.

Những lĩnh vực nào bị ảnh hưởng bởi sự thay đổi chủ sở hữu? Trong phạm vi tư nhân hóa truyền thống, đất nông nghiệp và bất động sản chiếm ưu thế; một điểm đáng chú ý là việc bán một phần của ngành công nghiệp quốc phòng vào năm 2025. Ở phía ngược lại, trong các đợt quốc hữu hóa lâu dài – bên cạnh hàng trăm công ty lớn nhỏ – hạng mục lớn nhất với 1.250 tỷ forint cũng là bất động sản, trong đó gần một nửa là giá của ba tổ hợp bất động sản đang xây dựng dở dang.²¹ Tác nhân chính thứ hai là Nhà máy Điện lực Hungary (Magyar Villamos Művek), từ năm 2013 đến 2021 đã trở thành chủ sở hữu của các kho chứa khí đốt tự nhiên, mạng lưới khí đốt và điện, các công ty dịch vụ, và cũng đã mở rộng danh mục nhà máy điện của mình, với tổng giá trị 1.111

¹⁸ <https://orszagjelentés.gov.hu/hu/adatok/vagyonelemek/bemutatas>.

¹⁹ Bắt đầu lập Sổ Kiểm kê Quốc gia. hvg.hu, ngày 21 tháng 10 năm 2010. https://hvg.hu/gazdasag/20101021_orszagjelentés_magyar_nemzeti_vagyonkezeló.

²⁰ Nagy Márton: Tài sản nhà nước đã tăng gấp đôi kể từ năm 2010. ATV, ngày 8 tháng 4 năm 2024. <https://www.atv.hu/belfold/20240408/nagy-marton-allam-vagyon-magyarorszag/>.

²¹ Bódis András: Đây là bằng chứng: chính phủ mua các tòa nhà văn phòng của nhóm Tiborczi với giá cao hơn ít nhất 40%. Válasz Online, ngày 16 tháng 8 năm 2024. <https://www.valaszonline.hu/2024/08/16/tiborczkopaszi-bosnyak-durer-belgrad-ertekbecsles-market-bayer-construct/>. Chúng tôi luôn tính toán theo giá trị thực, do đó dữ liệu có thể khác với giá trị được nêu trong các nguồn trích dẫn.

tỷ forint (Mihályi [2025]). Giao dịch lớn thứ ba là việc mua lại 80% cổ phần của Sân bay Budapest đã được bán vào năm 2011, với giá 911 tỷ forint.²²

Trường hợp nổi bật về mặt doanh thu của việc quốc hữu hóa tạm thời là Kho chứa Khí đốt Tự nhiên MMBF,²³ cũng như gói cổ phiếu OTP năm phần trăm được đưa vào sở hữu nhà nước cùng với các quỹ hưu trí tư nhân và sau đó được niêm yết trên sàn chứng khoán. Một điểm thú vị của việc tái tư nhân hóa là chính phủ đã bán bốn hạng mục lớn nhất – Yettel và ba tổ chức tài chính – để tài trợ cho việc mua lại tác nhân thứ năm, tức là sân bay.²⁴ Phần lớn tài sản được chuyển giao miễn phí – cho 35 quỹ, trong đó có 21 cơ sở giáo dục đại học – là bất động sản, nhưng Trường Mathias Corvinus Collegium và Đại học Corvinus Budapest cũng đã nhận được 10-10% cổ phần của Công ty Dược phẩm Richter Gedeon và MOL.²⁵

Bảng 3: Quy mô tài sản nhà nước (tỷ forint)

Năm	Eurostat ^a	(% GDP)	MNV ^b	Kiểm kê quốc gia ^c
2010	3094	(11,6)	10 724	10 000
2020	6764	(15,1)	11 486	17 826
2022	6340	(11,6)	11 856	21 860 ^d
2023	7353	(12,0)	13 668	22 938
2024	8927	(12,8)	12 507	n.a

Ghi chú:

^a Cổ phiếu và cổ phần.

^b Tài sản được giao, tài sản đầu tư.

^c Cổ phần, bất động sản, tài sản.

^d Sự không chắc chắn còn lại được thể hiện qua việc theo báo cáo cuối cùng của chính phủ trình Quốc hội, vào năm 2022, tổng tài sản nhà nước là 23.989 nghìn tỷ forint (Chính phủ Hungary [2023] tr. 31).

Nguồn: Eurostat, báo cáo thường niên của MNV, phụ lục bổ sung, <https://orszagletar.gov.hu/hu/>.

Hơn nữa, phần thuộc ngành dầu khí của quá trình "phân tán" này, tức toàn bộ gói cổ phần nhà nước trong tập đoàn MOL, đã được chuyển giao cho ba quỹ. Phần lớn các ngân hàng và công ty viễn thông cũng thuộc loại hình này. Tập đoàn Takarékbank, Ngân hàng Budapest, Ngân hàng Ngoại thương Hungary, và Ngân hàng Tín dụng và Thế chấp Đất đầu tiên bị nhà nước tiếp quản, rồi, sau quá trình tái cơ cấu, trên cơ sở tài sản của các ngân hàng này vốn được chuyển sang sở hữu đa số tư nhân, đã hình thành nên

²² Brückner Gergely: Chúng ta đã có thể tiết kiệm được rất nhiều tiền cho sân bay nếu Fidesz quyết định khác đi sớm hơn. Telex, ngày 12 tháng 6 năm 2024. <https://telex.hu/gazdasag/2024/06/12/budapest-airport-adossag-ar-euro-forint>.

²³ Kho chứa được MOL xây dựng, sau đó vào năm 2013, Ngân hàng Phát triển Hungary đã mua 51% cổ phần với giá 140 tỷ forint. Đồng sở hữu, Hiệp hội Dự trữ Hydrocarbon Hungary, đã trở thành chủ sở hữu độc quyền sáu năm sau đó với giá 19,9 tỷ forint. Kho chứa khí đốt an ninh của Hungary sẽ không còn thuộc quyền kiểm soát của nhà nước. Portfolio, ngày 1 tháng 8 năm 2019. <https://www.portfolio.hu/uzlet/20190801/kikerul-az-allam-kezebol-a-magyar-biztonsagi-foldgaztarolo-332977>.

²⁴ Nhà nước Hungary bán cổ phần Yettel. HVG, ngày 19 tháng 12 năm 2023. https://hvg.hu/kkv/20231219_Eladja_a_magyar_allam_a_Yettelben_levo_reszesedeset.

²⁵ Brückner Gergely: Nhà nước cũng chuyển giao số cổ phần MOL còn lại cho một quỹ quản lý tài sản. Telex, ngày 1 tháng 4 năm 2021. <https://telex.hu/gazdasag/2021/04/01/az-allam-minden-mol-reszvenyet-alapitvanyoknak-adja-at>. MOL có thể nhận được 140 tỷ forint cho kho chứa khí đốt của mình. Portfolio, ngày 7 tháng 10 năm 2013. <https://www.portfolio.hu/uzlet/20131007/140-milliardot-kaphat-a-mol-gaztarolojaert-190162>. Luật số IX năm 2021 đã dự kiến chuyển giao 1.630 tỷ forint tài sản cho các trường đại học, con số này đã tăng lên 1.709 tỷ vào năm 2023. (Bucsky Péter: Việc chuyển đổi mô hình đại học, dựa trên dữ liệu hiện có, là một thất bại về mặt tài chính. Telex, ngày 24 tháng 2 năm 2025. <https://telex.hu/g7/2025/02/24/az-egyetem-modellvaltas-az-eddig-adatok-alapjan-penzugyileg-kudarc>.) Trong Bảng 2, chúng tôi đã trừ đi tổng giá trị cổ phiếu MOL khỏi giá trị tài sản KEKVA, vì đó là một bước đi sau đợt quốc hữu hóa gần đây.

Tập đoàn Ngân hàng Hungary (Magyar Bankholding) (Várhegyi [2023a]). Vào mùa thu năm 2025, nhà nước vẫn còn nắm giữ 20% cổ phần trong tập đoàn này, nhưng theo các nguồn tin, chính phủ cũng đang có kế hoạch bán nốt phần này.²⁶ Trong lĩnh vực viễn thông, thông qua các giao dịch phức tạp, từ các công ty đã được quốc hữu hóa là Antenna Hungária, Vodafone và Digi, đã hình thành nên công ty viễn thông One. Đến năm 2025, công ty này thuộc sở hữu độc quyền của Tập đoàn Viễn thông 4iG, mà cổ đông lớn nhất là Jászai Gellért thông qua một quỹ đầu tư tư nhân. Nhà nước hiện chỉ còn sở hữu gián tiếp trong One, 23% cổ phần trong Antenna Hungária vẫn được giữ lại, và mạng di động của Digi đã được công ty nhà nước Pro-M mua lại từ 4iG.²⁷

Tổng hợp lại, bốn lĩnh vực chiếm 91% các vụ thay đổi chủ sở hữu. Hạng mục lớn nhất là bất động sản, cùng với đất nông nghiệp chiếm 44% tổng dịch chuyển tài sản với sự chiếm ưu thế của các thương vụ bán tài sản.²⁸ Vị trí thứ hai thuộc về ngành giao thông vận tải và viễn thông, với tỷ lệ gần như một nửa được tư nhân hóa và một nửa thuộc sở hữu nhà nước. Thứ ba là ngành năng lượng, nơi việc chuyển giao cho tư nhân chỉ kém một chút so với các đợt quốc hữu hóa lâu dài. Cuối cùng, trong lĩnh vực tài chính, việc tư nhân hóa gần như chiếm vị thế độc quyền.

Đến đây, chúng ta gặp phải một mâu thuẫn kỳ lạ. Kể từ năm 2010, các tuyên bố chính thức đã nhấn mạnh tầm quan trọng của việc quốc hữu hóa, thu hồi lại tài sản quốc gia "trước đây đã bị phung phí và lãng phí qua quá trình tư nhân hóa vô tội vạ", và đặc biệt là việc giành lại quyền kiểm soát các ngành chiến lược vào tay trong nước.²⁹ Trong những năm gần đây, các nhà lãnh đạo phụ trách lĩnh vực này vẫn tự hào về sự gia tăng tài sản nhà nước,³⁰ trong khi việc chuyển giao tài sản cho tư nhân và những lợi ích đáng cân nhắc của nó hoàn toàn không được đề cập đến. Làm thế nào mà trong 15 năm qua, hơn 60% các dịch chuyển tài sản lại là tư nhân hóa, một quá trình đã đạt đến trạng thái cân bằng với quốc hữu hóa ngay cả trong các ngành chiến lược quan trọng nhất, hoặc thậm chí cán cân đã hoàn toàn nghiêng về phía sở hữu tư nhân, và còn đi xa đến mức tư nhân hóa cả ngành công nghiệp quốc phòng?

---

²⁶ Dienes Gábor: Nhà nước sẽ rút vốn khỏi Ngân hàng MBH của Mészáros Lőrinc. 24.hu, ngày 27 tháng 3 năm 2025. <https://24.hu/fn/gazdasag/2025/03/27/allam-mbh-bank-meszaros-lorinc-citigroup/>. Các chủ sở hữu chính của MBH là các quỹ liên quan đến Mészáros Lőrinc và Száraz István, phần sở hữu của người sau đã giảm đi cùng với sự suy yếu của nhóm Matolcsy. (Bódis András: Đây là một "vụ cướp ngân hàng" lớn hơn cả vụ của Matolcsy – Mészáros đã sở hữu MBH như thế nào. Valasz Online, ngày 3 tháng 9. <https://www.valaszonline.hu/2025/09/03/mbh-bank-meszaros-lorinc-kozpenz-takarek-csoport-integracio/>.)

²⁷ Panyi Szabolcs–Pethő András–Szabó András: Bí mật của công ty đỉnh cao trong hệ thống Orbán. Telex, ngày 17 tháng 10 năm 2023. <https://telex.hu/direkt36/2023/10/17/az-orban-rendszer-csucsallalatanak-titkai>.

Nhà nước Hungary đổi cổ phần hiện có trong One để lấy cổ phiếu 4iG. hvg.hu, ngày 16 tháng 5 năm 2025.

https://hvg.hu/kkv/20250516_4iG-reszvenyekre-csereli-a-One-ban-meglevo-reszesedeset-a-magyarallam.

²⁸ Theo các tin tức gần đây, chính phủ muốn tăng cường việc bán các lâu đài (<https://epiteszforum.hu/elfogadta-a-parlament-a-kastelyprivatizacios-torvenyt>), sáu nhà ga xe lửa lớn (<https://www.mavcsoport.hu/mav/hirdetmenyek/allomasmegujitasi-program-palyazat-felhivasok>) và hàng chục cung điện ở trung tâm thành phố (https://www.mnv.hu/sw/static/file/Ingatlan_prospektus_2025._szeptember.pdf).

²⁹ Phải làm giàu tài sản quốc gia. <https://www.portfolio.hu/uzlet/20110525/gyarapitani-kell-anemzeti-vagyont-szijjarto-150003>. Bán công ty của bạn đi, hoặc chúng tôi sẽ hủy hoại nó! Index, ngày 17 tháng 1 năm 2013. <https://index.hu/gazdasag/2013/01/17/matolcsy/>.

³⁰ Nagy Márton: Tài sản nhà nước đã tăng gấp đôi kể từ năm 2010. ATV, ngày 8 tháng 4 năm 2024. <https://www.atv.hu/belfold/20240408/nagy-marton-allam-vagyon-magyarorszag/>.

Somogyi Orsolya: Chính phủ thu hồi tài sản nhà nước đã bị phung phí. Magyar Nemzet, ngày 8 tháng 2 năm 2020. <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/2020/02/visszaszerzi-a-kormany-az-elherdalt-allamivagyon>.

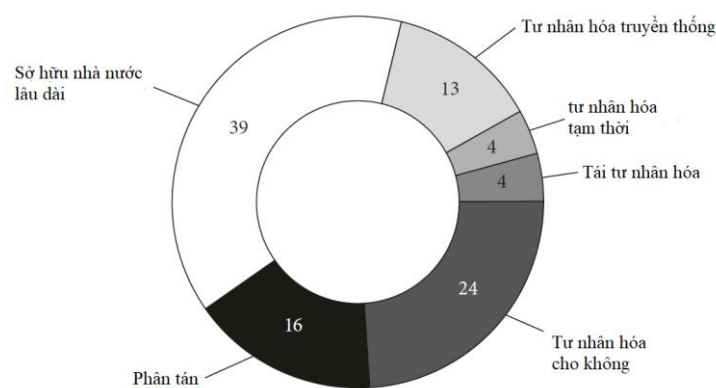
Không có một xu hướng thời gian rõ ràng nào trong những thay đổi này có thể cho thấy sự điều chỉnh trong quan điểm của chính phủ. Cả quốc hữu hóa và tư nhân hóa đều liên tục hiện diện, nhiều nhất chỉ là sự thay đổi về trọng tâm: vào đầu giai đoạn, việc đưa tài sản vào sở hữu công phổ biến hơn, các thương vụ bán tài sản lớn – mà không có bất kỳ tuyên bố nào về một bước ngoặt tư nhân hóa – bắt đầu từ giữa những năm 2010, các vụ chuyển giao miễn phí và phân tán diễn ra từ năm 2020–2021; nhưng các thương vụ mua lại có giá trị lớn liên quan đến sân bay và các tổ hợp bất động sản lại diễn ra ngay sau đó, trong hai năm gần đây.

Một hình thức tư nhân hóa mới – sự hình thành của sở hữu chính trị

Do đó, mâu thuẫn giữa chính sách tuyên truyền quốc hữu hóa và thực tiễn cho thấy sự chiếm ưu thế của tư nhân hóa không thể được giải thích bằng sự thay đổi trong đường lối của chính phủ – chúng ta phải tìm một lời giải thích khác. Điểm khởi đầu là việc diễn giải các thay đổi về chủ sở hữu. Ngay từ đầu, các tuyên bố chính thức đã đề cập đến việc gia tăng tài sản quốc gia, chứ không phải tài sản nhà nước, nghĩa là mấu chốt là đưa tài sản vào tay người trong nước. Nỗ lực này cũng có thể thành công với sở hữu tư nhân của người Hungary, mà để đạt được điều đó – nếu các nhóm mục tiêu có ít vốn – thì việc tư nhân hóa ưu đãi sau khi quốc hữu hóa cũng là một quy trình phù hợp. Bằng cách này, tầng lớp tư bản trong nước thường được nhắc đến có thể được củng cố, và có thể tạo ra những nhà vô địch quốc gia mới.³¹

Các phương pháp thay đổi chủ sở hữu thực ra không thay đổi: gần như tất cả các loại hình được liệt kê trong Bảng 2 đều đã được biết đến trong lịch sử kinh tế Hungary. Kể từ khi thay đổi chế độ, đã có cả quốc hữu hóa tạm thời và lâu dài, bán tài sản, tái tư nhân hóa, tư nhân hóa miễn phí và ưu đãi, chỉ có điều chúng ta chưa từng thấy một ví dụ nào về việc phân tán tài sản do nhà nước điều khiển trước đây. Tuy nhiên, tỷ lệ đã thay đổi: hiện nay, các vụ chuyển giao miễn phí đã tăng lên, làm giảm đi các vụ bán tài sản thu tiền mặt.

Hình 1, Phân bổ các loại hình thay đổi chủ sở hữu (phần trăm)

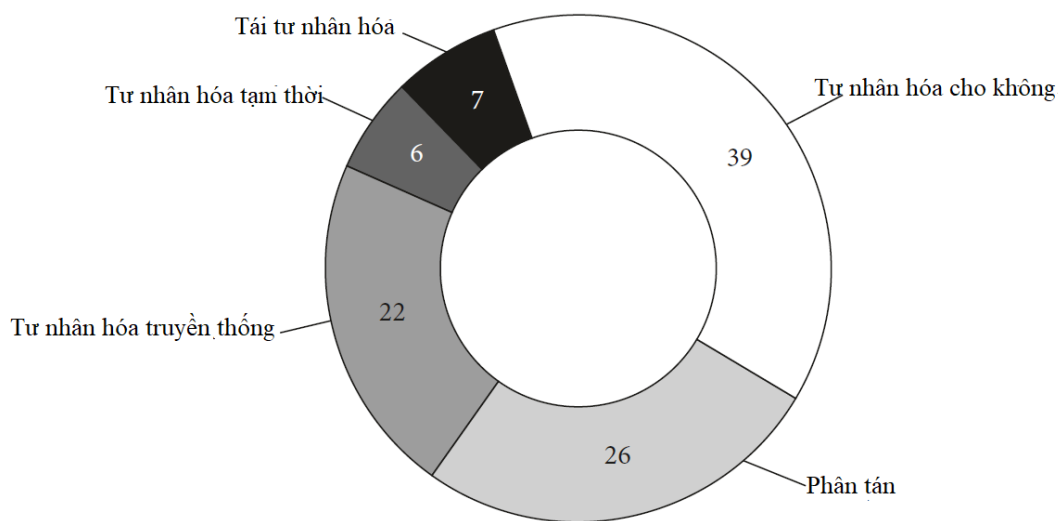
Nguồn: dựa trên Bảng 2.

³¹ Các nhà vô địch quốc gia là những công ty được chính phủ hỗ trợ để có khả năng cạnh tranh quốc tế (Scott [2006]). Ở Hungary, sự ra đời của các công ty này đã được hỗ trợ bởi các chương trình mời thầu chính thức (https://www.mfb.hu/vallalkozasok/mukodo/kombinalt_termekek/ginop-plusz--145-25-nemzeti-bajnokokt251-masolat-t251-p252), nhưng những thay đổi về chủ sở hữu tạo ra các tập đoàn độc quyền nhóm cũng đã góp phần đáng kể vào việc hình thành chúng.

Hình 1 cho thấy sau năm 2010, 40% các vụ thay đổi chủ sở hữu không hoặc gần như không mang lại doanh thu; và giá trị của chúng thậm chí còn vượt qua cả quy mô của quốc hữu hóa lâu dài. Các thương vụ bán thu tiền mặt (bao gồm tư nhân hóa truyền thống và tạm thời, cũng như tái tư nhân hóa) chỉ chiếm tổng cộng 20% của các thay đổi. Theo Hình 2, gần hai phần ba tổng số các vụ chuyển giao cho tư nhân thuộc loại hình miễn phí (cho không) và phân tán (szétporlaszt-phát tán).

Tổ hợp các hình thức chuyển giao cho tư nhân miễn phí và phân tán này được chúng tôi gọi là *tư nhân hóa lãng phí kiểu mới*. Đặc điểm của nó là phần lớn các bên thụ hưởng là các tổ chức mới – hoặc chưa từng hoạt động dưới hình thức đó hay trên thị trường liên quan trước đây – những tổ chức này nhận tài sản một cách miễn phí, hoặc các khoản đầu tư của họ rất nhỏ so với giá trị tài sản mà họ có được. Điều này cũng có thể được coi là một hình thức tư nhân hóa ưu đãi. Nhưng trong khi vào những năm 1990, các hình thức bồi thường, việc người lao động và ban quản lý mua lại cổ phần hay chương trình Tín dụng Tồn tại (Egzisztenciahitel) đều dựa trên các quy định pháp luật, được công bố rộng rãi và đã là một thiết kế dành cho các tầng lớp xã hội rộng rãi (dù sự thiên vị có động cơ chính trị đã xuất hiện khi đó), trong khi phương pháp mới chỉ tập trung vào một vài ngành và một nhóm hẹp được chỉ định tập trung bởi quyết định của chính trị gia, không qua cạnh tranh công khai.³² Hình thức tư nhân hóa lãng phí này tạo ra một loại hình sở hữu mới, mà chúng tôi gọi là *sở hữu chính trị*.

Hình 2, Phân bổ các thương vụ theo kiểu tư nhân hóa (phần trăm)

Nguồn: dựa trên Bảng 2.

³² Việc cạnh tranh công khai cũng hiếm khi xảy ra ở các phương pháp khác, mặc dù trong những năm gần đây MNV đã tổ chức các cuộc đấu giá điện tử, chủ yếu cho bất động sản (<https://e-arveres.mnv.hu/index-meghirdetesekingatlan.html>). Sự suy giảm tầm quan trọng của các tiêu chí cạnh tranh được thể hiện qua việc hạn chế thẩm quyền của Cơ quan Cạnh tranh Kinh tế (GVH): kể từ năm 2013, chính phủ có thể ra nghị định để xác định các vụ sáp nhập là có tầm quan trọng chiến lược quốc gia, và GVH thậm chí không được phép đưa ra ý kiến về chúng (Bodócsi [2015]).

Sở hữu chính trị có thể được chia thành hai loại phụ. Loại thứ nhất bao gồm các *Quỹ Quản lý Tài sản vì Lợi ích công Thực hiện Nhiệm vụ Công (Közfeladatot Ellátó Közérdekű Vagyonkezelő Alapítványok-KEKVA)*. Các tổ chức này, được thành lập vào năm 2021, là "các pháp nhân luật tư đặc thù" mà nhà nước đảm bảo "quyền tự chủ theo luật tư" và "sự độc lập khỏi chính phủ đương nhiệm".³³ Sứ mệnh của các KEKVA là thực hiện các nhiệm vụ công được nêu cụ thể trong luật; họ phải sử dụng tài sản và lợi nhuận từ tài sản đó cho mục đích này. Ngoài ra, "...quỹ có thể tiến hành các hoạt động kinh tế phù hợp với nguyên tắc của nhà đầu tư tư nhân trên thị trường, miễn là điều đó không gây nguy hiểm cho việc thực hiện nhiệm vụ công." [Luật số IX năm 2021, Điều 11 (3)] – nghĩa là các hội đồng quản trị có thể đầu tư tài sản theo quyết định của riêng mình. Bằng cách này, tài sản nhà nước được chuyển giao cho các quỹ sẽ bị loại ra khỏi phạm vi sở hữu công – đây chính là một hình thức tư nhân hóa. Do đó, một mặt, các tổ chức mới này về nguyên tắc là các đơn vị kinh tế tự chủ, độc lập với chính phủ. Mặt khác, các mối quan hệ chính trị của chúng cũng rất mạnh mẽ. Các cơ quan ra quyết định, tức các hội đồng quản trị, đã được chính phủ đương nhiệm vào thời điểm thành lập bổ nhiệm với nhiệm kỳ trọn đời, và sau này, các thành viên sẽ tự mình lựa chọn người kế nhiệm cho các đồng nghiệp rời đi vì lý do này hay lý do khác. Điều này cho thấy có khả năng lòng trung thành của họ về lâu dài sẽ thuộc về nhóm chính trị này, điều này cũng có thể ảnh hưởng đến các quyết định đầu tư của họ, như đã có ví dụ thực tế.³⁴ Tài sản của các quỹ này có thể được nhà nước (hoặc các nhà tài trợ khác) tiếp tục gia tăng sau khi thành lập, trong khi luật pháp quy định việc nhà nước phải liên tục tài trợ cho các nhiệm vụ công, "ít nhất ở mức độ tương đương với các tổ chức nhà nước hoặc chính quyền địa phương thực hiện các nhiệm vụ tương tự".³⁵

Loại phụ thứ hai của sở hữu chính trị là các *doanh nghiệp phụ thuộc vào chính trị*, mà các chủ sở hữu của chúng có được và gia tăng tài sản thông qua các mối quan hệ trực tiếp hoặc gián tiếp với những người ra quyết định quan trọng nhất của chính phủ,³⁶ trong đó có cả việc "phân tán, (szétporlasztás-phát tán)" tài sản nhà nước. Quá trình phân tán này thường bao gồm các giao dịch nhiều bước, các vụ trao đổi cổ phiếu khó theo dõi. Việc chuyển nhượng tài sản còn được hỗ trợ bởi các biện pháp khác của nhà nước, chẳng hạn như việc loại bỏ khả năng kiểm soát của cơ quan cạnh tranh bằng cách xếp hạng giao dịch là có tầm quan trọng chiến lược, các chương trình tín dụng và trái phiếu với điều kiện tốt hơn thị trường để có giá mua thấp, bảo lãnh của nhà nước, đôi khi là việc cải tạo tài sản trước đó bằng công quỹ, và sự can thiệp ngoại giao kinh

³³ Luật số IX năm 2021 về các quỹ quản lý tài sản vì lợi ích công thực hiện nhiệm vụ công. Lời mở đầu và Điều 1 (2). Một số quỹ, chẳng hạn như Quỹ Nghiên cứu Lịch sử và Xã hội Trung và Đông Âu hoặc Mathias Corvinus Collegium, đã hoạt động dưới các hình thức khác trước đó.

³⁴ Hội đồng quản trị của Đại học Kecskemét đã dùng gần như toàn bộ tài sản tiền mặt của quỹ để mua trái phiếu lợi suất thấp do công ty quản lý tài sản của một trong các quỹ của Ngân hàng Quốc gia Hungary phát hành, việc mua lại trái phiếu này sau đó đã không thành công (Kiểm toán Nhà nước [2025]).

³⁵ Luật số IX năm 2021, Điều 21 (1).

³⁶ Khái niệm này gần với khái niệm được Laki Mihály định nghĩa là nhóm thân Fidesz (Laki [2022] tr. 277), và khái niệm của Csanádi Mária về "cụm trung tâm", nhóm được tích hợp chặt chẽ nhất (Csanádi [2022] tr. 123). Do đó, đây là một phạm trù hẹp hơn "các công ty có quan hệ chính trị". Nhóm sau được giới học thuật định nghĩa theo nhiều cách khác nhau, và các nghiên cứu chủ yếu xem xét tác động của vị thế đặc biệt này đối với giá trị và kết quả kinh tế của các công ty (Faccio [2006], Yilmaz [2018], Tóth-Hajdu [2021]). Magyar Bálint ([2015] tr. 26 và 68) sử dụng khái niệm "doanh nghiệp chính trị", nhưng điều này không chỉ các công ty riêng lẻ mà là toàn bộ hệ thống các doanh nghiệp kinh tế của "gia đình chính trị".

tế trong trường hợp có các bên liên quan nước ngoài.³⁷ Sự bành trướng của các doanh nghiệp này thường được hỗ trợ bởi các khoản trợ cấp của nhà nước và cấp vốn, ngay cả trong phạm vi sở hữu tư nhân không được nghiên cứu ở đây.³⁸

Các thành viên nhóm này không chỉ được hưởng lợi từ việc tư nhân hóa mà còn từ cả việc quốc hữu hóa: chính phủ tiếp quản công ty hoặc bất động sản được mua lại trước đó với giá cao hơn khoản đầu tư của công ty.³⁹ Những người tham gia có thể tin chắc rằng – chừng nào họ còn thuộc nhóm được ưu ái – các doanh nghiệp gặp khó khăn của họ sẽ được chính phủ giải cứu, hoặc được thêm các khoản hỗ trợ để vận hành tài sản đã mua được.⁴⁰ Điều này cho thấy rõ tính chất có thể hoán đổi cho nhau của các hành động theo hướng ngược nhau. Việc chuyển giao cho tư nhân và việc đưa vào sở hữu công đều có thể phục vụ cùng một mục đích: mở rộng tài sản của nhóm được ưu ái, tức là sở hữu chính trị, cái chính phủ gọi là củng cố chủ quyền và sở hữu quốc gia.

Do đó, quá trình tư nhân hóa phân tán tạo ra một hình thức sở hữu, tương tự như các quỹ vì lợi ích công, về hình thức là sở hữu tư nhân, nhưng lại khác xa với cách hiểu truyền thống trên thị trường. Đặc điểm của nó là cơ cấu sở hữu khó minh bạch do các quỹ đầu tư tư nhân, các mạng lưới công ty được xây dựng phức tạp và thường xuyên thay đổi, và các vụ trao đổi cổ phiếu quy mô lớn (điều này thực ra làm cho việc tư nhân hóa, nhượng quyền ưu đãi cho các công ty như vậy trở nên vi hiến rõ rệt).⁴¹ Các khoản hỗ trợ cho việc thành lập, hoạt động và giải cứu – sử dụng thuật ngữ của Kornai János – là một ví dụ kinh điển về *ràng buộc ngân sách mềm*: sự bành trướng của các công ty không bị giới hạn bởi sức mạnh vốn tự có hay các nguồn lực bên ngoài có sẵn trên thị

---

³⁷ Về những đặc điểm này trong hệ thống ngân hàng, xem Várhegyi [2023b], trong lĩnh vực viễn thông, xem Panyi Szabolcs–Pethő András–Szabó András: Bí mật của công ty đỉnh cao trong hệ thống Orbán. Telex, ngày 17 tháng 10 năm 2023. <https://telex.hu/direkt36/2023/10/17/az-orban-rendszer-csucsvalatlanak-titkai>.

³⁸ Ví dụ, về sự bành trướng của 4iG, xem bài viết của Panyi et al. được đề cập trong chú thích trên.

³⁹ Công ty của Mészáros Lőrinc đã mua Nhà máy điện Mátra từ chủ sở hữu người Đức vào năm 2017 với giá 5,9 tỷ forint. Sau đó, họ đã rút 11 tỷ forint cổ tức từ lợi nhuận giữ lại, cuối cùng, công ty thua lỗ, chịu gánh nặng nghĩa vụ đóng cửa mỏ và phá dỡ nhà máy, đã được nhà nước hỗ trợ 58 tỷ forint, rồi được bán cho Nhà máy Điện lực Hungary với giá 17,4 tỷ forint (https://hvg.hu/gazdasag/20191122_matrai_eromu_opus_meszaros_mvm, và Magyar Péter: Mészáros đã kiếm được rất nhiều tiền gây thiệt hại cho nhà nước như thế nào. 444.hu, ngày 7 tháng 9. <https://444.hu/tldr/2020/09/07/igy-kereszt-rengeteg-pentzmeszaros-az-allam-karara>).

Đối với ba tổ hợp bất động sản đang xây dựng dở dang do các doanh nghiệp phụ thuộc vào chính trị xây dựng, với 350 nghìn mét vuông văn phòng ở Zugló, quảng trường Bosnyák và dê Kopaszi, MNV ước tính đã trả một khoản phụ phí 40%. (Bódis András: Đây là bằng chứng: chính phủ mua các tòa nhà văn phòng của nhóm Tiborcz với giá cao hơn ít nhất 40%. Válasz Online, ngày 16 tháng 8 năm 2024. <https://www.valaszonline.hu/2024/08/16/tiborcz-kopaszi-bosnyak-durer-belgrad-ertekbecsles-market-bayer-construct/>.)

⁴⁰ Bên cạnh Nhà máy điện Mátra, một ví dụ khác là công ty cũ của MÁV, Dunakeszi Jár mújavitó, gần đây đã được bán cho các doanh nghiệp phụ thuộc vào chính trị, đã bị thanh lý vào năm 2025, nhưng chính phủ đã tuyên bố đây là công ty chiến lược và đảm bảo tái cơ cấu với khoảng 40 tỷ forint. (Bucsky Péter: Chính phủ buộc phải chi 40 tỷ forint vào công ty mà các chủ sở hữu đã rút ra 10 tỷ. Telex, ngày 11 tháng 8 năm 2025. <https://telex.hu/g7/kozelet/2025/08/11/vasut-veszteseg-dunakeszizarmujavito-strategiai-kimentes>.)

Một số bất động sản trong chương trình lâu dài trước đây đã được cải tạo bằng 55 tỷ forint từ các quỹ của EU. Để cải tạo sáu tòa nhà được chuyển giao miễn phí cho đến mùa hè năm 2025, chính phủ đã phê duyệt tổng cộng hơn 8 tỷ forint hỗ trợ, mặc dù mục tiêu được tuyên bố chính thức là tiết kiệm nguồn lực nhà nước và thu hút vốn tư nhân. (Chính phủ sẽ chi thêm hàng tỷ forint cho các lâu đài được tặng. Forbes, ngày 28 tháng 8 năm 2025. <https://www.forbes.hu/ingatlan/ajandek-kastely-lazar-janos-tovabbi-milliardok-ner/>; xem thêm Zsuppán András: Lázár János lại tặng thêm bốn lâu đài. Válasz Online, ngày 23 tháng 7 năm 2025. <https://www.valaszonline.hu/2025/07/23/negy-kastelyt-lazar-janos-kastelyprivatizacio-fuzerradvany-4ig-ner-deg-tata-kastely-viarum-szizij-laszlo-revesz-balint/>.)

⁴¹ Theo Hiến pháp, "Hợp đồng chuyển nhượng hoặc sử dụng tài sản quốc gia chỉ có thể được ký kết với một tổ chức có cơ cấu sở hữu, cấu trúc, và hoạt động quản lý tài sản quốc gia được chuyển nhượng hoặc cho phép sử dụng là minh bạch." [Điều 38. (4)] Số lượng các quỹ đầu tư tư nhân ít minh bạch nhất vào cuối năm 2021 là 78, trong đó 55 quỹ được quản lý bởi các doanh nhân thân Fidesz (Mihályi [2025]).

trường, và họ có thể mạnh dạn chấp nhận các rủi ro hoạt động với hy vọng chắc chắn sẽ tồn tại.⁴²

Tuy nhiên, ở đây không chỉ đơn giản là các trợ cấp của nhà nước vốn tồn tại ở khắp mọi nơi từ các nước xã hội chủ nghĩa đến các nước phát triển, và cũng không chỉ là sự lan tràn của chúng, một "cơ chế rộng khắp của việc ưu đãi và trừng phạt phi quy chuẩn" – mà Tölgyessy Péter ([2016] tr. 34) gọi là một trong những đặc điểm quan trọng nhất của chế độ Orbán – mà là sự hình thành của một loại hình sở hữu mới, *sở hữu chính trị*, bao gồm các quỹ vì lợi ích công và các doanh nghiệp phụ thuộc vào chính trị.

Một trong những tiêu chí cơ bản của sở hữu chính trị là ranh giới giữa sở hữu nhà nước và sở hữu tư nhân trở nên mờ nhạt, giờ đây không chỉ theo nghĩa đã biết từ lâu để tạo ra sở hữu hỗn hợp,⁴³ mà cả các quyền định đoạt cuối cùng cũng trở nên mơ hồ: các cơ chế ra quyết định liên quan đến các công ty, các tiêu chí lựa chọn và phương thức hoạt động đều không minh bạch từ bên ngoài.

Nhóm tiêu chí thứ hai là các tổ chức được ưu ái có được sự tồn tại và bành trướng của mình nhờ vào các quyết định của các chính trị gia. Nhưng không chỉ việc thành lập và hoạt động, mà cả việc chấm dứt hoặc thu hẹp quy mô cũng phụ thuộc vào quyết định cá nhân của chính trị gia. Nhiều trường hợp cho thấy tài sản có thể được tích lũy, nhưng các thành viên của nhóm được ưu ái có thể bị thay thế, tài sản của họ có thể được tái phân bổ nhanh chóng – bằng những quyết định và phương pháp nào thì vẫn còn là một bí ẩn – nghĩa là quyền sở hữu trong nhóm này là không chắc chắn.⁴⁴ Giới học thuật gọi đây là sự hồi sinh của chủ nghĩa lộc thánh (prebendalism): "Trong chế độ lộc thánh, các tín đồ nhận được tài sản (benefice) cho sự phục vụ của họ, tuy nhiên, nhà cai trị có thể lấy lại nó bất cứ lúc nào." (Csillag–Szelényi [2015] tr. 21).⁴⁵

Tuy nhiên, sự bất ổn này không chỉ áp dụng cho các bên tư nhân, mà thực ra còn cả với nhà nước. Nhiều nghiên cứu từ các năm 1990 đã chỉ ra rằng sở hữu nhà nước vốn dĩ đã không chắc chắn. (Đây cũng có thể là một hình thức đặc biệt của sở hữu lộc thánh (prebendal), khi "người ban lộc" là cử tri.) Có người cho rằng đặc điểm quan trọng nhất của nó chính là tính chất tạm thời (Backhaus [1989]). Trong các hệ thống nghị viện, việc chuyển giao quyền lực chính phủ cũng đồng nghĩa với việc chuyển giao quyền định đoạt tài sản công. Nhiều người cho rằng động lực của việc tư nhân hóa miễn phí và ưu đãi trong những năm gần đây chính là điều này: trong trường hợp mất quyền lực, phải đặt một phần lớn nhất có thể của tài sản nhà nước vào tay những người bạn thân hữu.⁴⁶

⁴² Loại hình này minh họa rõ ràng rằng ràng buộc ngân sách mềm không áp dụng đồng đều cho tất cả các công ty, mà có tính chọn lọc chính trị, như Csanádi [1997] đã chỉ ra.

⁴³ Về tài liệu phong phú về các hình thức lai, xem ví dụ Letza et al. [2004] và Bortolotti–Faccio [2007].

⁴⁴ Chỉ cần nhắc đến trường hợp của Simicska Lajos, Spéder Zoltán, di sản của Vajna hay gần đây nhất là Homlok Zsolt. Do đó, việc sử dụng khái niệm chủ nghĩa tư bản thân hữu ở đây là không phù hợp, vì theo mô hình ban đầu, nó đặc biệt nhằm mục đích đảm bảo cam kết đáng tin cậy của nhà nước trong việc duy trì an ninh quyền sở hữu (Haber [2002]).

⁴⁵ Xem thêm Mihályi–Szelényi [2019].

⁴⁶ Ví dụ Várhegyi [2023a], và Bódis András: Một cuộc tư nhân hóa biến thái đang diễn ra ngầm: hãy trả lại đất nước cho chúng tôi! Válasz Online, ngày 4 tháng 4 năm 2021. <https://www.valaszonline.hu/2021/04/14/vagyonkezelelo-alapitvany-privatizacio-melyallam-publicisztika/>; Zubor Zalán: Tư nhân hóa trá hình: trong năm qua, tài sản trị giá hàng nghìn tỷ forint đã được chuyển từ nhà nước sang các quỹ do đảng cầm quyền kiểm soát. Átlátszó, ngày 27 tháng 12 năm 2021. <https://atlatzso.hu/kozpenz/2021/12/27/rejtett-privatizacio-az-elmultevben-tobb-ezermilliaridos-vagyon-kerult-az-allamtol-a->

Do đó, sự căng thẳng giữa các nguyên tắc được tuyên bố và thực tiễn của việc thay đổi chủ sở hữu có thể được giải thích bằng việc khái niệm về tư nhân hóa và sở hữu tư nhân đã thay đổi trong chế độ mới: hình thức *tư nhân hóa lãng phí*, vốn chiếm gần ba phần tư các vụ chuyển giao cho tư nhân, đã tạo ra *sở hữu chính trị*.

Độc quyền hóa và các tác động lan tỏa

Trong giới học thuật vẫn còn tranh cãi về trọng lượng của các loại hình tổ chức mới hoạt động trên ranh giới mờ nhạt giữa sở hữu nhà nước và tư nhân, trong đó có các công ty phụ thuộc vào chính trị. Đã có những phân tích toàn diện cho rằng, sau sự chuyển đổi chính trị, toàn bộ phương thức hoạt động của nền kinh tế đã thay đổi: một nhà nước mafia, một chủ nghĩa tư bản thân hữu đã được hình thành, mà trong đó việc thay đổi chủ sở hữu cũng là một phần quan trọng (Magyar [2015], Csanádi et al. [2022], Tóth–Hajdu [2021]). Ngược lại, Mihályi Péter [2025], khi đo lường quy mô và sự thay đổi của tài sản nhà nước theo Eurostat, lại lập luận rằng ý nghĩa kinh tế vĩ mô thực tế của các đợt quốc hữu hóa là không đáng kể, hệ thống tổ chức kinh tế mới có phạm vi ảnh hưởng hạn chế, và bên cạnh sự điều phối của thị trường, nhiều nhất nó chỉ đóng một vai trò bổ sung: các công ty đa quốc gia định hướng xuất khẩu, phần lớn không bị ảnh hưởng, vẫn tiếp tục đóng vai trò quyết định trong việc tạo ra GDP.

Mặc dù theo phân tích của chúng tôi, việc thay đổi chủ sở hữu đã ảnh hưởng đến gần một nửa giá trị tài sản nhà nước, nhưng đây thực sự chỉ là một phần nhỏ của toàn bộ nền kinh tế. Các lĩnh vực quyết định đến GDP, như công nghiệp chế biến và phần lớn các ngành dịch vụ, đã nằm ngoài phạm vi này. Mặc dù vậy, tôi cho rằng "ý nghĩa kinh tế vĩ mô" không phải là không đáng kể, nếu chúng ta xem xét quốc hữu hóa và tư nhân hóa cùng với nhau. Nhìn theo cách này, những thay đổi đã làm biến đổi toàn bộ các phân khúc thị trường quan trọng, làm đảo lộn về cơ bản vị thế của cả nhà sản xuất và người tiêu dùng.

Sự thay đổi về sở hữu đã tạo ra các độc quyền nhà nước trên một phần các thị trường bị ảnh hưởng. Độc quyền nhà nước đã thay thế độc quyền tư nhân trước đây trong việc vận hành sân bay Ferihegy, việc mua lại Bưu điện đã khôi phục lại tình trạng ban đầu, và Công ty Vận tải biển Balaton cũng đã được chuyển từ các chính quyền địa phương về tay trung ương. Tập đoàn MVM trước đây đã ở vị thế độc quyền trong một vài lĩnh vực (ví dụ như mạng lưới truyền tải, điều độ hệ thống), nhưng với việc tiếp quản ngành kinh doanh khí đốt và bán lẻ điện, giờ đây nó đã trở thành nhà cung cấp duy nhất cho dịch vụ phổ thông phục vụ người dân và các doanh nghiệp nhỏ. Sách giáo khoa, sau khi mua lại các công ty sản xuất, hiện do Nhà xuất bản Sách giáo khoa Quốc gia sản xuất. Toàn bộ hệ thống công nghệ thông tin hành chính công và phần lớn các trung tâm điều trị vô sinh, các dịch vụ chụp CT và MRI cũng đã bị quốc hữu hóa (các nhà cung cấp tư nhân không nhận được tài trợ của nhà nước).

---

kormanypart-altal-uralt-alapitvanyokhoz/. Điều này có thể được gợi ý bởi việc nhà nước cũng đang giảm bớt sở hữu trực tiếp còn lại của mình, ví dụ như trong MBH hoặc One.

Trong một vài ngành quan trọng, việc thay đổi chủ sở hữu đã góp phần tạo ra những tác nhân mới, hùng mạnh, ngay cả khi độc quyền nhà nước/phụ thuộc vào chính trị chưa hoàn toàn được thiết lập. Nhà máy Nước Quốc gia, được thành lập vào năm 2020 – bằng cách liên tục sáp nhập thêm các đơn vị của chính quyền địa phương vào nhóm các nhà cung cấp vốn đã thuộc sở hữu nhà nước – đến năm 2024 đã bao phủ một nửa đất nước. Hệ thống quy định và hỗ trợ khuyến khích các chính quyền địa phương chuyển giao miễn phí hoạt động này.⁴⁷ Trong lĩnh vực giao thông đường bộ đường dài, một sự thay đổi trong nội bộ sở hữu nhà nước, thông qua việc sáp nhập các công ty Volán vào MÁV, đã tạo ra một tổ chức bao phủ gần như toàn bộ ngành. Đến đầu những năm 2020, ít nhất một nửa các phương tiện truyền thông có tầm quan trọng quốc gia đã bị chính phủ kiểm soát, trong đó có hai phần ba các đài truyền hình và báo ngày có nội dung chính trị. Những người nắm giữ quyền lực này, Quỹ Báo chí và Truyền thông Trung Âu (KESMA) và Mediaworks, đã tạo ra đế chế truyền thông của mình thông qua các vụ mua lại và loại bỏ các chủ sở hữu cũ.⁴⁸

Tương tự, các chủ sở hữu tư nhân của các công ty mới được thành lập thông qua việc phân tán tài sản nhà nước cũng đã giành được ảnh hưởng mạnh mẽ, mặc dù không phải là độc quyền, trong lĩnh vực ngân hàng và viễn thông. Magyar Bankholding đã trở thành tác nhân lớn thứ hai trên thị trường, tổng tài sản của nó vào năm 2021 bằng ba phần tư hoạt động kinh doanh tại Hungary của OTP, lượng tiền gửi bằng hai phần ba, nhưng quy mô dư nợ tín dụng đã gần bằng đối thủ lớn, và trong lĩnh vực cho vay doanh nghiệp, nó đã dẫn đầu thị trường ngay từ khi thành lập (Várhegyi [2023b]). Trên thị trường viễn thông, One, công ty hợp nhất Vodafone và Digi, cũng đứng ở vị trí thứ hai sau Magyar Telekom, và trong lĩnh vực dịch vụ truyền hình và internet, nó đã dẫn đầu ngay từ khi thành lập.⁴⁹

Bên cạnh đó, các độc quyền tư nhân mới cũng đã được hình thành. Dịch vụ thu gom rác, sau khi mua lại các công ty nước ngoài lớn hơn, đầu tiên được giao cho các chính quyền địa phương và một tập đoàn nhà nước, sau đó toàn bộ thị trường đã được trao cho MOL, một công ty đã trở thành sở hữu tư nhân hoàn toàn, thông qua một hợp đồng nhượng quyền kéo dài 35 năm.⁵⁰ Công ty bán buôn cung cấp cho các cửa hàng thuốc lá cũng đã giành được độc quyền sau khi phân chia lại thị trường bán lẻ thuốc lá (Laki [2017]). Các độc quyền mới thường được tạo ra bằng luật pháp, quy định. Trong những trường hợp này, có thể loại bỏ các đối thủ trên thị trường không chỉ bằng cách mua lại mà còn bằng cách chèn ép. Chúng tôi không liệt kê những trường hợp này trong số các

⁴⁷ Chính phủ khởi động chương trình tái thiết hệ thống cấp nước. hvg.hu, ngày 31 tháng 1 năm 2024. https://hvg.hu/gazdasag/20240131_Vizikozmurekonstrukcios_programot_indit_a_kormany.

⁴⁸ Varga Judit: Chúng tôi là hạt nhân cứng, những người mạnh dạn nói với châu Âu rằng, các bạn ơi, điều này thật ngớ ngẩn. 444.hu, ngày 26 tháng 7 năm 2019. <https://444.hu/2019/07/26/varga-judit-mi-vagyunk-a-kemenymagakik-vaganyan-elmondjak-europaban-hogy-gyerekek-ez-hulyeseg>.

Bódis András: NER đã kiểm soát 50% báo chí – đây là bản đồ truyền thông lớn. Válasz Online, ngày 1 tháng 1 năm 2021. <https://www.valaszonline.hu/2021/01/04/a-ner-mar-a-sajto-50-szazalekat-kontrollaljai-a-nagy-mediaterkep>.

⁴⁹ Tamásné Szabó Zsuzsanna: Telekom sẽ có một đối thủ cạnh tranh đáng gờm khi 4iG và nhà nước mua lại Vodafone. 24.hu, ngày 22 tháng 8. <https://24.hu/fn/gazdasag/2022/08/22/4ig-vodafonevasarlas-magyar-allam-vezetokes-piaci-mobilpiac-piacszerzes/>.

⁵⁰ EF: Tình trạng hỗn loạn rác thải chắc chắn sẽ còn kéo dài đến mùa thu. Index, ngày 16 tháng 6 năm 2017. https://index.hu/gazdasag/2017/06/16/nhkv_mukodesi_problemak_hulladektorveny_modositasa/.

MOL thông báo: đã thắng thầu nhượng quyền quản lý chất thải. Portfolio, ngày 15 tháng 7 năm 2022. <https://www.portfolio.hu/uzlet/20220715/bejelentette-a-mol-megnyerte-a-hulladekgazdalkodasikoncesszios-eljarast-556503>.

vụ thay đổi chủ sở hữu, vì đây là các trường hợp rút lui, giải thể hoặc thu hẹp quy mô nhanh chóng. Nhưng bằng phương pháp này, các công ty mới đã thay thế các công ty cũ trong nhiều lĩnh vực, bao gồm thanh toán di động, phân phối voucher hoặc trong thế giới cá cược trực tuyến, máy đánh bạc và sòng bạc.⁵¹ Hợp đồng nhượng quyền khổng lồ kéo dài 35 năm để xây dựng và vận hành đường cao tốc, bao gồm tất cả các đoạn đường của Hungary ngoại trừ các hợp đồng M5 và M6 còn lại, cũng có thể được xếp vào nhóm này.⁵²

Những ví dụ gần đây nhất cũng cho thấy rằng các quyết định lập pháp và quy định đóng một vai trò cơ bản trong việc tạo ra các vị thế độc quyền, các vị thế thị trường chi phối.⁵³ Những điều này đôi khi sắp xếp lại thị trường mà không cần có sự thay đổi về sở hữu, nhưng chúng cũng đóng một vai trò khuyến khích và quyết định giá cả quan trọng trong các vụ thay đổi chủ sở hữu. Tức là, ở đây cũng có thể thấy rằng các bước quốc hữu hóa và tư nhân hóa đã được lồng vào toàn bộ hệ thống quy định, một hệ thống chính sách (kinh tế) thống nhất.

Như danh sách trên cho thấy, trên hơn hai mươi thị trường lớn nhỏ, các độc quyền nhà nước và tư nhân đã được hình thành, hoặc các chế độ doanh nghiệp mới với quy mô tương đương với các đối thủ cũ đã xuất hiện, mà không có ngoại lệ nào, đều là *các doanh nghiệp nhà nước hoặc phụ thuộc vào chính trị*. Vì vậy, có lẽ chúng ta không hề nhận ra, vì đã bị cuốn vào vòng xoáy đó, nhưng chúng ta trả gần như tất cả các hóa đơn tiện ích của mình cho họ (điện, khí đốt, thu gom rác, dịch vụ nước), rất có thể chúng ta đang giao dịch ngân hàng, gọi điện thoại và sử dụng internet của họ. Nhưng chúng ta cũng mua dịch vụ đỗ xe và tất cả các hình thức thanh toán di động khác từ họ, con cái chúng ta học bằng sách giáo khoa của họ, chúng ta nghe đài-xem TV của họ, đọc báo của họ, làm giàu cho họ trong các sòng bạc, tại sân bay, trên đường cao tốc hoặc khi đi du thuyền trên hồ Balaton, và nếu cần, chúng ta cũng tìm đến họ để thực hiện các thủ tục điều trị vô sinh. Những công ty này đồng hành cùng chúng ta từ lúc lọt lòng đến gần xuống mồ – bởi vì dịch vụ tang lễ vẫn chưa thuộc về họ.⁵⁴

Từ góc độ của người tiêu dùng và các công ty bị ảnh hưởng, đây là những thay đổi quan trọng. Hơn nữa, có khả năng tác động của thái độ của chính phủ liên quan đến sở hữu và các điều kiện ngoại vi của nó (lập pháp, quy định) còn lan rộng ra ngoài phạm vi những người bị ảnh hưởng trực tiếp.⁵⁵ Trong cơ cấu thể chế và ra quyết định tập trung (Kornai [2015], Tölgyessy [2016]), *sự phân bổ mang tính phân biệt đối xử*, do chính trị định hướng về các lợi thế và bất lợi là một phần trong trải nghiệm hàng ngày của mọi

---

⁵¹ Kuczogí Jakab: Thị trường cá cược trực tuyến – nơi chúng ta có thể lựa chọn giữa công ty nhà nước và công ty của Habony–Garancsi. szabadeuropa.hu, ngày 27 tháng 12 năm 2023. <https://www.szabadeuropa.hu/a/online-fogadasipiac-ahol-az-allami-vallalat-es-habony-garancsi-cege-kozott-valaszthatunk/32727116.html>.

Herczeg Márk: Mặc dù lợi nhuận kỷ lục, các sòng bạc ở Debrecen và Nyíregyháza đã được bán cho Habony Árpád và Garancsi István. 444.hu, ngày 28 tháng 10 năm 2024. <https://444.hu/2024/10/28/a-rekordprofitellenere-eladtak-a-debreceni-es-nyiregyhazi-kaszinot-habony-arpadnak-es-garancsi-istvannak>.

⁵² Csiki Gergely: Đã có người chiến thắng hợp đồng nhượng quyền đường cao tốc 35 năm! Portfolio, ngày 6 tháng 5 năm 2022. <https://www.portfolio.hu/ingatlan/20220506/megvan-a-35-evre-szolo-autopalya-koncesszionyertese-543277>.

⁵³ Xem chi tiết Mihályi [2025], Csanádi et al. [2022].

⁵⁴ nỗ lực thay đổi của chính phủ cho đến nay đã thất bại trong lĩnh vực bán lẻ thực phẩm và – do sự thay đổi nhanh chóng của các ưu tiên – trong lĩnh vực bảo hiểm.

⁵⁵ Csanádi et al. [2022] đã chứng minh một cách thuyết phục rằng việc thu hồi và phân phối có chọn lọc về mặt chính trị đang liên tục lan rộng trong nền kinh tế và xã hội thông qua mạng lưới quan hệ.

doanh nhân: thành công của họ bị ảnh hưởng quyết định bởi các mối quan hệ của họ với hệ thống thứ bậc của chính phủ và địa phương. Các đơn đặt hàng của nhà nước, các hợp đồng mua sắm công, ngoài những người trúng thầu, còn huy động vô số nhà thầu phụ, đối tác kinh doanh, những người do đó trở thành một phần của chế độ mới một cách gián tiếp, thường xuyên hoặc không thường xuyên. "...khái niệm về chủ nghĩa thân hữu không nên bị giới hạn trong những doanh nhân giàu có và có ảnh hưởng nhất, khái niệm này cần được mở rộng ra cả các mối quan hệ 'có đi có lại' giữa các nhà bảo trợ chính trị và các khách hàng nhỏ hơn." (Körösenyi et al. [2020] tr. 147.)

"Einstand" – thông qua các luật lệ mới hoặc những lời đề nghị không thể từ chối – có thể đe dọa bất kỳ doanh nghiệp nào bằng việc tài sản hoặc thị trường bị chiếm đoạt. Quyền sở hữu trở nên không chắc chắn không chỉ trong lĩnh vực của các doanh nghiệp nhà nước và phụ thuộc vào chính trị, mà còn trên bình diện chung, không chỉ liên quan đến việc mất tài sản mà còn cả việc mua lại tài sản, bởi vì một khoản đầu tư nước ngoài nào đó – dựa vào các quy định thường xuyên thay đổi – có thể bị cấm.⁵⁶ Các công ty công nghiệp chế biến lớn có mặt từ lâu không bị đe dọa theo nghĩa này. Chính phủ ràng buộc họ bằng các hợp đồng chiến lược, các khoản hỗ trợ hào phóng, các khoản đầu tư của họ thường được miễn trừ khỏi các quy định chung thông qua việc thiết lập thể chế các dự án đầu tư được chỉ định là chiến lược, và bằng những công cụ này, chính phủ hướng họ đi theo hướng được cho là mong muốn (Szanyi [2016], Csanádi et al. [2022], London et al. [2023]). ("Thủ tướng đã lôi kéo tất cả các tác nhân của nền kinh tế, bao gồm cả các công ty có vốn đầu tư nước ngoài, vào chủ nghĩa tư bản có định hướng của sự ưu đãi và trừng phạt cá biệt" – Tölgyessy Péter viết.)⁵⁷

Sự thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển đổi chế độ

Với quy mô đã được trình bày của các vụ thay đổi chủ sở hữu, sự gắn kết của chúng vào toàn bộ hệ thống quản lý kinh tế, tác động của chúng lên nhiều thị trường quan trọng và sự lan tỏa ra một phạm vi còn rộng hơn nữa, tôi nhận thấy rằng các đợt quốc hữu hóa và tư nhân hóa trong 15 năm qua là một phần hữu cơ và là yếu tố quan trọng trong việc xây dựng một trật tự chính trị-kinh tế mới. Tôi gọi quá trình này là một cuộc *chuyển đổi chế độ (rezsimváltás)*, bởi vì đây không phải là một sự thay đổi tận gốc rễ, mà chỉ là một biến thể mới của chủ nghĩa tư bản: các thể chế cơ bản vẫn tồn tại, nhưng hình thức và nội dung của chúng đã được biến đổi một phần. Do đó, một loại hình thay đổi chủ sở hữu mới đang được hình thành: *sự thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển*

---

⁵⁶ Luật số LVII năm 2018 đã quy định nghĩa vụ thông báo đối với các nhà đầu tư ngoài EU (hoặc Khu vực Kinh tế Châu Âu) khi mua lại sở hữu tại Hungary trong mười lĩnh vực hoạt động. Bộ trưởng có thẩm quyền có thể cấm việc mua lại với lý do lợi ích an ninh quốc gia. Năm 2018, 14 quốc gia thành viên EU đã kiểm soát các nhà đầu tư nước ngoài dưới một hình thức nào đó, và EU đã ban hành một quy định vào năm 2019 để mở rộng và phối hợp việc này (Buránszki-Dorkó [2019]). Tuy nhiên, điều bất thường – và là dấu hiệu của sự đánh giá cá biệt, do chính trị định hướng trong nước – là vào mùa hè năm 2025, quy định này đã được mở rộng ra 63 ngành hoạt động trong 24 lĩnh vực, sau đó hai tháng sau lại được khôi phục về trạng thái cũ. Người ta cho rằng sự sửa đổi này nhằm mục đích ngăn chặn một giao dịch duy nhất, đó là việc mua lại công ty Alföldi Tej. (Németh Balázs: Trường hợp của nhà đầu tư nước ngoài với Alföldi Tej – và với nhà nước Hungary. Portfolio, ngày 20 tháng 9 năm 2025. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20250920/a-kulfoldi-befekteto-esete-azalfoldi-tej-es-a-magyar-allammal-787548>.)

⁵⁷ Tölgyessy Péter: Lịch sử đang rung chuyển dưới chân chúng ta. hvg.hu, ngày 5 tháng 6. https://hvg.hu/360/20250605_Tolgyessy-Peter-essze-Duborog-alattunk-a-tortenelem-Orban-rendszer-Magyar-Peter-valasztas-2026.

đổi chế độ, một loại hình khác biệt ở nhiều điểm, nhưng cũng có nhiều nét tương đồng với quá trình tư nhân hóa mang tính chuyển đổi hệ thống (*rendszerelő privatizáció*) của những năm 1990 (Bảng 4).

Theo các đặc điểm được tóm tắt trong Bảng 4, *sự giống nhau quan trọng nhất* giữa các quá trình của những năm 1990 và 2010 là các mục tiêu, khi được diễn đạt một cách tổng quát, vẫn giống nhau: tái cấu trúc quyền lực, hình thành một tầng lớp chủ sở hữu mới, và thay đổi tầng lớp tinh hoa. Chính trị đóng một vai trò quyết định trong việc xây dựng các khuôn khổ và cũng ảnh hưởng đến các quyết định cá biệt. Các vụ thay đổi chủ sở hữu được lồng ghép vào toàn bộ hệ thống vận hành của nền kinh tế, liên kết chặt chẽ với nhiều yếu tố của luật pháp và quy định.

Bảng 4 So sánh khuôn khổ lý thuyết và thực tiễn của quá trình tư nhân hóa chuyển đổi hệ thống và sự thay đổi chủ sở hữu chuyển đổi chế độ

	Các nguyên tắc của tư nhân hóa chuyển đổi hệ thống	Các nguyên tắc của sự thay đổi chủ sở hữu chuyển đổi chế độ	Thực tiễn của sự thay đổi chủ sở hữu chuyển đổi chế độ
Giống nhau			
Mục tiêu chung	Tái cấu trúc quyền lực, hình thành tầng lớp chủ sở hữu mới, thay đổi tầng lớp tinh hoa		
Quan hệ với chính trị	Khuôn khổ thể chế và quy tắc do chính trị quyết định, ảnh hưởng chính trị đến các quyết định cá biệt		
Mối quan hệ với hệ thống quản lý kinh tế	Gắn liền vào hệ thống vận hành của nền kinh tế		
Khác biệt			
Phạm vi	Toàn bộ nền kinh tế	Các ngành chiến lược	Cả các lĩnh vực khác, sự bành trướng liên tục
Mô hình chính sách kinh tế	Chủ nghĩa tự do, hội nhập vào kinh tế thế giới	Vai trò của nhà nước, mở rộng kiểm soát chính trị, chủ quyền quốc gia	Không có mô hình toàn diện, trật tự mới được xây dựng một cách chấp vá
Hướng đi	Tư nhân hóa, tách biệt chính trị và kinh tế	Quốc hữu hóa, sự ưu tiên của chính trị ngay cả trong kinh tế	Quốc hữu hóa và tư nhân hóa đan xen
Mục tiêu cụ thể	Khắc phục thất bại của chính phủ, tăng cường cạnh tranh	Khắc phục thất bại của thị trường, gia tăng sở hữu quốc gia, tập trung hóa các quyết định	Tạo ra sở hữu chính trị, hạn chế cạnh tranh
Phương pháp cụ thể	Bán và cạnh tranh chiếm ưu thế, nhưng cũng có phân phối miễn phí/ưu đãi	Quốc hữu hóa miễn phí hoặc qua mua lại, loại bỏ khỏi thị trường, hoặc ưu đãi thông qua quy định, tạo ra các độc quyền nhà nước, hiếm khi có cạnh tranh	Mua lại với giá bị ép xuống bởi quy định, tư nhân hóa miễn phí/ưu đãi chiếm ưu thế

Nguồn: tác giả tự biên soạn.

Sự thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển đổi chế độ, ngay cả ở *cấp độ các nguyên tắc được tuyên bố*, đã khác biệt với quá trình tư nhân hóa mang tính chuyển đổi hệ thống về phạm vi, mô hình chính sách kinh tế nền tảng, phương hướng và – liên quan đến tất cả những điều này – mục tiêu và phương pháp cụ thể. Theo ý định đã được công bố của chính phủ, những thay đổi của những năm 2010 không tập trung vào toàn bộ nền kinh tế, mà chỉ vào các thị trường quan trọng nhất. Nền tảng lý luận của quá trình tư nhân hóa chuyển đổi hệ thống là dòng chảy tự do chủ đạo, ý định hội nhập vào nền kinh tế thế giới, trong khi ngược lại, hiện nay, việc mở rộng vai trò của nhà nước và kiểm soát chính trị, củng cố chủ quyền quốc gia lại là yếu tố quyết định. Do đó, thay cho việc khắc phục thất bại của chính phủ, thúc đẩy cạnh tranh thị trường, và tư nhân hóa để xây dựng sở hữu tư nhân, quốc hữu hóa đã lên ngôi, một quá trình tập trung hóa các quyết định và hạn chế cạnh tranh, với lý do là để khắc phục các thất bại của thị trường và gia tăng sở hữu quốc gia.

Tuy nhiên, thực tiễn, như thường lệ, đã vượt qua mô hình lý thuyết. Điều này cũng đúng với trường hợp tư nhân hóa chuyển đổi hệ thống, nhưng ở đây, phù hợp với đối tượng nghiên cứu của chúng tôi, chúng tôi chỉ nêu bật một vài đặc điểm từ kinh nghiệm của các vụ thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển đổi chế độ trong cột cuối cùng của Bảng 4. Sự khác biệt quan trọng nhất giữa lý thuyết và thực tiễn là quá trình quốc hữu hóa vượt xa các ngành chiến lược⁵⁸ và quá trình chuyển giao cho tư nhân có liên quan nhưng chưa bao giờ được công bố công khai, cùng với vai trò quyết định của một loại hình tư nhân hóa mới tạo ra một hình thức sở hữu kiểu mới.

Tóm tắt và những câu hỏi còn bỏ ngỏ

Phân tích chỉ ra rằng, từ các năm 2010 ở Hungary, quá trình quốc hữu hóa và tư nhân hóa – một phần đan xen vào nhau – đã ảnh hưởng đến gần một nửa tài sản nhà nước. Dù các tuyên bố của chính phủ nhấn mạnh việc gia tăng sở hữu nhà nước, nhưng trong các vụ thay đổi chủ sở hữu, việc chuyển giao cho tư nhân cho đến nay vẫn chiếm ưu thế, trong đó hai phần ba các vụ tư nhân hóa là chuyển giao miễn phí và ưu đãi.

Để mô tả quá trình này, chúng tôi đã đưa ra ba khái niệm mới: một loại hình tư nhân hóa kiểu mới, một loại hình sở hữu mới được xây dựng thông qua đó, và một cách mô tả tổng thể các vụ thay đổi chủ sở hữu.

Chúng tôi gọi các hoạt động chuyển dịch tài sản miễn phí và phân tán là *tư nhân hóa lãng phí*, vì chúng đã chuyển giao tài sản nhà nước vào tay tư nhân mà không mang lại doanh thu đáng kể hoặc các lợi ích khác đã được chứng minh phục vụ lợi ích chung. *Sở hữu chính trị* được tạo ra/củng cố theo cách này được thể hiện qua các quỹ quản lý tài sản vì lợi ích công và các doanh nghiệp phụ thuộc vào chính trị. Đặc điểm cơ bản của loại hình sở hữu mới này là về hình thức, nó nằm ngoài phạm vi tài sản công,

---

⁵⁸ Có lẽ nhận định sắc sảo của Tölgyessy Péter cũng đúng trong trường hợp này: “Orbán giống như một người sưu tập tem đầy đam mê. Ông cố gắng thu thập mọi thứ ngay cả khi không biết nó sẽ dùng để làm gì – nhưng nó phải có trong album tem của ông, giống như công ty vận tải biển Balaton hay các trung tâm điều trị vô sinh.” (<https://www.youtube.com/watch?v=Lqk7NHRGbqk>, 1’39”)

nhưng chính trị có vai trò quyết định trực tiếp trong suốt vòng đời của nó, từ khi thành lập đến khi giải thể. Các bước quốc hữu hóa và tư nhân hóa này trong một thập kỷ rưỡi qua là những viên gá quan trọng cho sự biến đổi hình thức của chủ nghĩa tư bản. Do đó, trong những năm 2010, chúng ta có thể nói về một *sự thay đổi chủ sở hữu mang tính chuyển đổi chế độ*, một quá trình có thể so sánh với quá trình *tư nhân hóa mang tính chuyển đổi hệ thống* của những năm 1990 về các mục tiêu chung, mối quan hệ với chính trị và hệ thống quản lý kinh tế.

Việc xây dựng một khuôn khổ khái niệm không phải là kết thúc của một nghiên cứu, mà đúng hơn là sự khởi đầu. Sẽ rất đáng để xem xét trọng lượng của sở hữu chính trị, vốn nằm ở ranh giới giữa sở hữu nhà nước và tư nhân, trong nền kinh tế, và làm sáng tỏ những đặc điểm hoạt động của nó hiện vẫn còn hoàn toàn mờ mịt. Kiến thức về các cơ chế và phạm vi lan tỏa các tác động gián tiếp của loại hình sở hữu mới này còn rời rạc, cũng như việc nó ảnh hưởng đến các thị trường liên quan, giá cả và chất lượng của sản phẩm và dịch vụ như thế nào. Một câu hỏi quan trọng khác là mức độ độc đáo của hiện tượng chuyển đổi chế độ ở Hungary và vai trò của các vụ thay đổi chủ sở hữu trong đó. Ngoài khu vực châu Âu và Bắc Mỹ – cũng cần tính đến những diễn biến mới ở Hoa Kỳ – việc khảo sát các nước hậu xã hội chủ nghĩa khác là đặc biệt cần thiết.⁵⁹

Cuối cùng, một câu hỏi mà công chúng rộng rãi cũng có thể quan tâm là liệu quá trình thay đổi chủ sở hữu và chuyển đổi chế độ có thể đảo ngược được hay không, nếu khuôn khổ chính trị thay đổi. Kinh nghiệm lịch sử cho thấy là có thể – ngay cả khi trật tự mới sẽ khác với trật tự đã hoạt động trước khi có sự thay đổi. Nhưng một sự đảo ngược chắc chắn sẽ có chi phí cao, và không chỉ được đo bằng tiền. Việc điều chỉnh lại quá trình tư nhân hóa lãng phí (và có thể cả quá trình quốc hữu hóa lâu dài bị cho là quá mức) sẽ đòi hỏi một nguồn lực ngân sách đáng kể, ngay cả khi các kỹ thuật giúp định giá lại tài sản đã được xây dựng. Tuy nhiên, không chỉ việc sửa đổi cơ cấu sở hữu là quan trọng, mà là toàn bộ hoạt động nền tảng của nó: việc dỡ bỏ sự thống trị của chính trị, các hệ thống phụ thuộc. Nếu không có điều này, chỉ có những người ra quyết định và những người hưởng lợi là thay đổi. Điều thực sự khó khăn và tốn thời gian để thay đổi là thái độ kinh doanh, vốn có truyền thống lâu đời nhưng đã được củng cố trong thời gian gần đây, một thái độ trông chờ vào sự hỗ trợ, tiền tài trợ, các đơn đặt hàng, và nguồn tài chính ưu đãi từ chính phủ đương nhiệm thay vì thích ứng với thị trường.

---

⁵⁹ Chúng ta có thể tìm hiểu nhiều điều về vấn đề này từ cuốn sách của Magyar Bálint và Madlovics Bálint [2021], nhưng một phân tích có hệ thống về sự phát triển của các mối quan hệ sở hữu vẫn còn cần được thực hiện.

Tài liệu tham khảo

- Állami Számvevőszék (Kiểm toán Nhà nước) [2018]: Elemzés az állami vagyon korszerű és megfelelő nyilvántartásáról (Phân tích về việc đăng ký tài sản nhà nước hiện đại và phù hợp). Budapest. https://www.asz.hu/dokumentumok/elemzes_allami_vaygon.pdf.
- Állami Számvevőszék [2025]: A Neumann János Egyetemért Alapítvány tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapírba történő befektetéseinek ellenőrzése. Jelentés (Kiểm tra các khoản đầu tư vào chứng khoán nợ dài hạn của Quỹ vì Đại học Neumann János. Báo cáo). Budapest. <https://www.asz.hu/dokumentumok/25036.pdf>.
- Backhaus, J. G. [1989]: Privatization and nationalization: A suggested approach. *Annals of Public & Co-operative Economy*, 60. évf. 3. sz. 307–329. o. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8292.1989.tb01535.x>.
- Bodócsi András [2015]: Privatizáció a Gazdasági Versenyhivatal gyakorlatában. (Tư nhân hóa trong thực tiễn của Cơ quan Cảnh tranh Kinh tế). *Versenytükör*, 11. évf. Különszám, 34–45. o. https://epa.oszk.hu/04900/04915/00031/pdf/EPA04915_versenytukor_2015_ksz_i.pdf.
- Bortolotti, B.–Faccio, M. [2007]: Reluctant privatization. *EGCI Working Paper* 40. <https://hdl.handle.net/10419/118014>.
- Buránszki Judit–Dorkó Dalma [2019]: A külföldi befektetések ellenőrzésének új szabályai az Európai Unióban (Các quy định mới về kiểm soát đầu tư nước ngoài tại Liên minh châu Âu). *Versenytükör*, 15. évf. 1. sz. 4–21. o.
- Csanádi, M. [1997]: *Party-states and their legacies in post-communist transformation*. Edward Elgar, Cheltenham.
- Csanádi, M. [2022]: Paths to political capture and institutionalized corruption in Hungary, 2010–2021. Trong cuốn: Csanádi et al. [2022] 13–197. o.
- Csanádi, M.–Gerő, M.–Hajdu, M.–Kovács, I.–Laki, M.–Tóth, I. J. [2022]: *Dynamics of an Authoritarian System. Hungary, 2010–2021*. Central European University Press, Budapest–New York, NY.
- Csillag, T.–Szelényi, I. [2015]: Drifting from liberal democracy. Neo-conservative ideology of managed illiberal democratic capitalism in post-communist Europe. *Intersections: East European Journal of Society and Politics*, 1. évf. 1. sz. 18–48. o. <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v1i1.28>.
- Diwan, I.–Keefer, Ph.–Schiffbauer, M. [2020]: Pyramid capitalism: Cronyism, regulation, and firm productivity in Egypt. *The Review of International Organizations*, 15. évf. 1. sz. 211–246. o. <https://doi.org/10.1007/s11558-018-9327-2>.
- Faccio, M. [2006]: Politically Connected Firms. *American Economic Review*, 96. évf. 1. sz. 369–386. o. <https://doi.org/10.1257/000282806776157704>.
- Haber, S. [2002]: Introduction: The political economy of crony capitalism. Trong: Haber, S. (ed.): *Crony capitalism and economic growth in Latin America: Theory and evidence*. Hoover Institution Press, Stanford, CA. <http://hvr.co/1pOI0tY>.
- Hall, P.–Soskice, D. (ed.) [2001]: *Varieties of Capitalism: The institutional foundations of comparative advantage*. Oxford Academic Books. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/0199247757.001.0001>.
- Hodge, G. [2025]: Regulatory capitalism, privatization, and governing. Trong: Hodge, G. A.–Greve, C.–Reeves, E. (ed.): *Research Handbook on Privatization*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Kornai, J. [2015]: Hungary's U-turn. *Capitalism and Society*, 10. évf. 1. sz. <https://ssrn.com/abstract=2629592>.
- Kornai, J. [2017]: System paradigm revisited. *Revue d'études comparatives Est-Ouest*, 48. évf. 1-2. sz. 239–296. o. <https://doi.org/10.3917/receo.481.0239>.
- Körösényi András–Illés Gábor–Gyulai Attila [2020]: *Az Orbán-rezsim. A plebiszciter vezérdemokrácia elmélete és gyakorlata* (Chế độ Orbán. Lý thuyết và thực tiễn của nền dân chủ thủ lĩnh trưng cầu dân ý). Osiris Kiadó, Budapest.
- Laki Mihály [2017]: A trafikpiac folytatódó átalakítása 2014 és 2017 között (Esettanulmány – kiterjesztett kutatás) (Sự chuyển đổi tiếp diễn của thị trường thuốc lá từ 2014 đến 2017 (Nghiên cứu tình huống – nghiên cứu mở rộng)). *Közgazdaság*, 61. évf. 7-8. sz. 46–73. o. <https://doi.org/10.47630/KULG.2017.61.7-8.46>.
- Laki, M. [2022]: Political Connectedness under FIDESZ Governments and the Case of Mészáros Group of Companies, trong: Csanádi et al. [2022] 275–308. o.
- Letza, S. R.–Smallman, C.–Sun, X. [2004]: Reframing privatisation: Deconstructing the myth of efficiency. *Policy Sciences*, 37. évf. 2. sz. 159–183. o. <https://doi.org/10.1023/B:OLIC.0000048530.30139.98>.
- London András–Végh Marcell Zoltán–Voszka Éva [2023]: Támogatási nagyüzem (Doang nghiệp lớn hỗ trợ). *Közgazdasági Szemle*, 70. évf. 12. sz. 1297–1337. o. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2023.12.1297>.
- Magyar Bálint [2013]: Magyar polip – A posztkommunista maffiaállam (Bạch tuộc Hungary – Nhà nước mafia hậu cộng sản). Trong: Magyar Bálint (ed.) [2013] 9–88. o.
- Magyar Bálint [2015]: *A magyar maffiaállam anatómiája* (Giải phẫu nhà nước mafia Hungary). Noran Libro, Budapest.
- Magyar Bálint–Madlovics Bálint [2021]: *A posztkommunista rendszerek anatómiája. Egy fogalmi keret** (Giải phẫu các hệ thống hậu cộng sản. Một khuôn khổ khái niệm). Noran Libro, Budapest.
- Magyar Bálint (ed.) [2013]: *Magyar polip. A posztkommunista maffiaállam* (Bạch tuộc Hungary. Nhà nước mafia hậu cộng sản). Noran Libro, Budapest.
- Magyarország Kormánya (Chính phủ Hungary) [2021]: B/15394. számú beszámoló az állam nevében tulajdonosi jogokat gyakorló szervezetek 2019. évi működéséről, az állami vagyon állományának alakulásáról, az állami vagyonnal való gazdálkodás folyamatairól (Báo cáo số B/15394 về hoạt động năm 2019 của các tổ chức thực hiện quyền sở hữu thay mặt nhà nước, về sự phát triển của tài sản nhà nước, và các quá trình quản lý tài sản nhà nước). <https://www.parlament.hu/irom41/15394/15394.pdf>.

- Magyarország Kormánya [2023]: B/6631. számú beszámoló az állam nevében tulajdonosi jogokat gyakorló szervezetek 2022. évi működéséről, az állami vagyon állományának alakulásáról, az állami vagyonnal való gazdálkodás folyamatairól (Báo cáo số B/6631 về hoạt động năm 2022 của các tổ chức thực hiện quyền sở hữu thay mặt nhà nước, về sự phát triển của tài sản nhà nước, và các quá trình quản lý tài sản nhà nước). <https://www.parlament.hu/irom42/06631/06631.pdf>.
- Mihályi Péter [2015]: A privatizált vagyon visszaállamosítása Magyarországon, 2010–2014 (Tái quốc hữu hóa tài sản đã tư nhân hóa ở Hungary, 2010–2014). Műhelytanulmányok, MTDP 2015/7. MTA KRTK, Budapest.
- Mihályi Péter [2016]: Diszkriminatív, piac- és versenyellenes állami gazdaságpolitika Magyarországon, 2010–2015 (Chính sách kinh tế nhà nước phân biệt đối xử, chống thị trường và chống cạnh tranh ở Hungary, 2010–2015). Műhelytanulmányok, MTDP 2016/7. MTA KRTK, Budapest.
- Mihályi Péter [2018]: Az Orbán-korszak mint a nemzeti vagyon 6. újraelosztási kísérlete (Thời kỳ Orbán như là nỗ lực tái phân phối tài sản quốc gia lần thứ 6). Műhelytanulmányok, MTDP 2018/14. MTA KRTK, Budapest.
- Mihályi Péter [2025]: *Privatizáció és államosítás Magyarországon (Tư nhân hóa và quốc hữu hóa ở Hungary)*. Akadémia Kiadó, Budapest. https://mersz.hu/dokumentum/m1259peam1__2/#m1259peam1_0.
- Mihályi, P.–Szelényi, I. [2019]: *Rent-seekers, profits, wages and inequality*. Palgrave Macmillan, London.
- Scott, A. [2006]: National champions and the two thirds rule in EC merger control. CCP Working Paper, 066ESRC. Centre for Competition Policy, University of East Anglia – The Norwich Law School.
- Soós Károly Attila [2013]: *Sarcolás különadókkal: bevételszerzés, populizmus és az „idegenek” kizorítása* (Bóc lột bằng các loại thuế đặc biệt: thu ngân sách, chủ nghĩa dân túy và việc loại bỏ "người ngoài"). Trong: Magyar Bálint (ed.) [2013].
- Szanyi, M. [2016]: The reversal of the privatization logic in Central European transition economies. *Acta Oeconomica*, 66. évf. 1. sz. 33–55. o. <http://dx.doi.org/10.1556/032.2016.66.1.2>.
- Tóth István János–Hajdu Miklós [2021]: Haveri cégek az Orbán-rendszerben: árbevétel, profit, hozzáadott érték és osztalékfizetés (Các công ty thân hữu trong hệ thống Orbán: doanh thu, lợi nhuận, giá trị gia tăng và chi trả cổ tức). Műhelytanulmányok, CRCB-WP/2021:2. Korrupciókutató Központ, Budapest. <https://www.crcb.eu/?p=2967>.
- Tölgyessy Péter [2016]: Politika mindenekelőtt (Jog és hatalom Magyarországon) (Chính trị trên hết (Luật pháp và quyền lực ở Hungary)). Trong: Jakab András–Gajdusчек György (ed.): *A magyar jogrendszer állapota*. MTA TK JTI, 17–42. o. https://jog.tk.hu/uploads/files/A_magyar_jogrendszer_allapota_2016.pdf.
- Várhegyi Éva [2013]: A maffiaállam bankjai (Các ngân hàng của nhà nước mafia). Trong: Magyar Bálint (ed.) [2013] 247–257. o.
- Várhegyi Éva [2023a]: *A bankrendszer elfoglalása. Hogyan állítja szolgálatába a bankokat a politikai hatalom?* (Chiếm hệ thống ngân hàng. Quyền lực chính trị đã đưa các ngân hàng vào phục vụ mình như thế nào?). Magyar Narancs Könyvek, Budapest.
- Várhegyi Éva [2023b]: Tulajdonosi és piacszerkezeti változások a magyar bankszektorban (Những thay đổi về cơ cấu sở hữu và thị trường trong ngành ngân hàng Hungary). *Külgazdaság*, 67. évf., 11-12. sz. 48–73. o. <https://doi.org/10.47630/KULG.2023.67.11-12.48>.
- Voszka Éva [2013]: Államosítás, privatizáció, államosítás (Quốc hữu hóa, tư nhân hóa, quốc hữu hóa). *Közgazdasági Szemle*, 60. évf. 12. sz. 1289–1317. o.
- Voszka Éva [2018a]: *Az állami tulajdon pillanatai. Gazdaságtörténeti és tudománytörténeti nézőpontok (Những khoảnh khắc của sở hữu nhà nước. Quan điểm lịch sử kinh tế và lịch sử khoa học)*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Voszka, É. [2018b]: Nationalisation in Hungary in the post-crisis years: A specific twist on a European trend? *Europe-Asia Studies*, 70. évf. 8. sz. 1281–1302. o. <https://doi.org/10.1080/09668136.2018.1457137>.
- Yılmaz, İ. [2018]: Politically connected firms: A review. *International Journal of Management, Economics and Business*, 14. évf. 4. sz. 1081–1101. o. <https://doi.org/10.17130/ijmeh.2018445671>.